

STRATĒĢISKAIS VIDES NOVĒRTĒJUMS

Vides pārskata projekts publiskajai apspriešanai

**LATVIJAS - LIETUVAS
PĀRROBEŽU SADARBĪBAS
PROGRAMMA
2014. – 2020. GADAM**

VIDES EKSPERTI
konsultācijas un risinājumi

Jūnijs, 2014

Satura rādītājs

1. SIVN kārtība un metodes	3
2. Latvijas-Lietuvas sadarbības Programmas 2014.–2020. gadam apraksts	6
3. Programmas saistība ar citiem plānošanas dokumentiem	9
4. Pašreizējais vides stāvoklis un problēmas	13
4.1. Bioloģiskā daudzveidība, zemes izmantošana un ainava	13
4.2. Ūdens resursu apsaimniekošana	15
4.3. Gaisa kvalitāte	19
4.4. Atkritumu apsaimniekošana.....	20
5. Iespējamā ietekme uz vidi	22
5.1. I Prioritāte Ilgtspējīga un tīra vide sadarbības ietvaros.....	22
5.2. II Prioritāte Atbalsts darbaspēka mobilitātei un nodarbinātībai	28
5.3. III Prioritāte Sociālā integrācija kā teritoriālās attīstības priekšnosacījums.....	31
5.4. IV Prioritāte Uzlabota dzīves kvalitāte efektīvu publisko pakalpojumu un administrācijas rezultātā	33
6. Alternatīvā analīze	34
7. Pārraudzības pasākumi	34
8. Kopsavilkums	35
Pielikums 1. Programmas pārskats	43
2.pielikums. Vides aizsardzības mērķi	48

1. SIVN kārtība un metodes

Stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (SIVN) mērķis ir nodrošināt vides aizsardzības pamatu plānošanas procesu agrīnajās stadijās un veicināt vides jautājumu iekļaušanu plānu un programmu sagatavošanā un apstiprināšanā, lai sekmētu ilgtspējīgu attīstību. SIVN juridiskās prasības ir noteiktas Padomes Direktīvā 2001/42/EK *par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu* (turpmāk SIVN Direktīva). Šīs prasības ir iestrādātas gan Latvijas, gan Lietuvas nacionālajos tiesību aktos.

Šis ziņojums ir dokuments, kurā īsumā ir aprakstīts SIVN process, sniegta pamatinformācija par plānošanas dokumentu (šajā gadījumā Latvijas-Lietuvas sadarbības Programmu) un vides stāvokli, kā arī izvērtēta plānošanas dokumenta iespējamā ietekme uz vidi, ņemot vērā Programmas tematiskos mērķus, atbalstāmās investīciju prioritātes un indikatīvos pasākumus. Dokumentā ir iekļauti arī ieteikumi iespējamās negatīvās ietekmes uz vidi samazināšanai.

Saskaņā ar Direktīvas 2001/42/EK 1. pielikumu pieprasītā un attiecīgā informācija un SIVN rezultāti tiek sniegti šajā Vides pārskatā.

Īpaši izvērtējams ir Programmas starptautiskais raksturs – divu Eiropas Savienības (ES) valstu - Latvijas un Lietuvas - iesaistīšanās pārrobežu sadarbības Programmā. Tādējādi SIVN process kopumā atbilst Direktīvas 2001/42/EK prasībām, taču tajā pašā laikā tiek ievēroti attiecīgo abu valstu nacionālie tiesību akti un kompetento iestāžu viedokļi. Saskaņā ar Lietuvas likumdošanu nepieciešams atsevišķs dokuments vides pārskata satura priekšlikumiem un dokumenta izvērtēšana vairākās nacionālajās institūcijās (ministrijās), kas ir ticis ievērots šajā SIVN procesā.

Turklāt atzinums par Vides pārskatu tika pieprasīts no vairākām Lietuvas Republikas institūcijām: Vides ministrijas, Veselības aizsardzības ministrijas un Vides ministrijas Aizsargājamo teritoriju dienesta; tāpat arī no vairākām Latvijas Republikas institūcijām: Valsts Vides dienesta un Dabas aizsardzības pārvaldes. No šīm iestādēm netika saņemti nozīmīgi komentāri vai ieteikumi. Vienīgais komentārs no Lietuvas Republikas Vides aizsardzības ministrijas bija attiecībā uz informāciju par upju baseinu apsaimniekošanas plāniem un monitoringa rādītājiem un šī informācija ir attiecīgi atspoguļota šajā ziņojumā (3., 4.2. un 7. nodaļā).

Saskaņā ar SIVN direktīvu abās valstīs tika rīkotas sabiedriskās apspriešanas Lietuvā no 2014.gada 25.marta līdz 31.maijam, ar atklātu sabiedrisko apspriešanu Viļņā 2014.gada 14.aprīlī; Latvijā no 2014.gada 9.aprīļa līdz 19.maijam, ar atklātu sabiedrisko apspriešanu Rīgā 2014.gada 30.aprīlī. Sabiedriskā konsultāciju procesa laikā netika saņemti komentāri vai ieteikumi. Ņemot vērā sadarbības Programmas starptautisko raksturu, Vides pārskats tiek sagatavots angļu valodā un pēc tam iztulkots latviešu valodā, lietuviešu valodā tiks iztulkots pārskata kopsavilkums.

Attiecībā uz metodoloģisko pieeju, SIVN procesā tiek ievērotas metodoloģijas vadlīnijas, kuras ir izstrādājuši SIVN eksperte gan teorijā, gan praksē Maria do Rosario Partidario

(*Stratēģiskā ietekmes uz vidi labākas prakses rokasgrāmata*, Portugāles vides aģentūra, Lisabona, 2012). Analizējot ietekmi, tiek izmantota stratēģiska, no mērķiem izrietoša novērtējuma pieeja. Analīzē tiek izmantota *Critical decision factor* (būtisko faktoru) metodoloģija, kas aprakstīta minētajā *SIVN labākas prakses rokasgrāmatā*.

Citas SIVN laikā izmantotās metodes:

1) Pieejamās informācijas analīze

- Latvijas-Lietuvas sadarbības Programmas (2014.-2020. gadam) projekti un Eiropas Komisijas Pozīciju dokumenti par abām dalībvalstīm;
- Iepriekšējā Latvijas-Lietuvas sadarbības programma (2007.-2013. gadam) un tās SIVN Vides pārskats;
- Latvijas un Lietuvas vides politikas dokumenti;
- Iesaistīto reģionu kartogrāfiskā informācija;
- Pieejamā vides datu bāzu informācija;
- Cita pieejamā informācija par vides stāvokli Programmas aptvertajos reģionos.

2) Tikšanās un diskusijas darba grupās ar Programmas personālu, paredzamajiem ekspertiem un vides ekspertiem.

Kā jau iepriekš aprakstīts, tiek izmantota būtisko faktoru metode; skat. 1. attēlu.

1. attēls. Būtisko faktoru identificēšana.¹

- ❖ Vīzija ir definēta Latvijas-Lietuvas Programmas darba dokumentos.
- ❖ Galvenās problēmas – definētas Latvijas-Lietuvas Programmas dokumentā (skat. Programmas aprakstu).

¹ Stratēģiskās ietekmes uz vidi labākas prakses rokasgrāmata, Portugāles vides aģentūra, Lisabona, 2012.

- ❖ Prioritāšu noteikšana – tematisko mērķu izvēle, tā kā tie ir iekļauti Programmas projektā (skat. Programmas aprakstu).

Būtiskie faktori un izvērtēšanas rādītāji

SIVN tiek piedāvāts izmantot šādus būtiskos faktoros un to rādītājus:

1. Ar **depopulāciju** saistītie vides jautājumi;
2. **Zemas ekonomiskās aktivitātes** ietekme uz vidi;
3. **Aizsargājamo teritoriju** (t.sk. Natura 2000) pārvaldība saistībā ar ilgtspēju.

Saskaņā ar *Labākas prakses rokasgrāmatu* identificētie būtiskie faktori tiks izmantoti kā atsauce Programmas prioritāšu, rādītāju un pasākumu analīzē. Vienlaikus būtiskie faktori nodrošinās fokusu novērtēšanas laikā, savukārt rādītāji palīdzēs veikt analīzi.

Analizētie vides komponenti (aspekti):

Nr.	Vides komponenti (aspekti)
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas
2	Apdzīvotība un veselības aizsardzība
3	Faunas stāvoklis
4	Floras stāvoklis
5	Zemes izmantošana
6	Augsnes stāvoklis
7	Ūdens kvalitāte
8	Gaisa kvalitāte
9	Klimata pārmaiņas
10	Kultūras mantojums
11	Ainavas daudzveidība un estētika

Ņemot vērā to, ka plānošanas dokumenta stratēģiskā līmeņa novērtējuma, piemēram, Programmas SIVN, iespējamajai ietekmei uz vidi var būt augsta nenoteiktības pakāpe, analizējamā ietekme tiks vērtēta ar vienkāršām atzīmēm:

"o" atzīme – nozīmē, iespējams, neitrālu ietekmi;

"+" atzīme – nozīmē, iespējams, pozitīvu ietekmi;

"-" atzīme – nozīmē, iespējams, negatīvu ietekmi.

2. Latvijas-Lietuvas sadarbības Programmas 2014.–2020. gadam apraksts

Programmas teritorija aptver šādus NUTS III² reģionus (skat. arī 2. attēlu):

- ❖ Latvija: Kurzeme, Zemgale, Latgale;
- ❖ Lietuva: Klaipēdas, Telšu, Šauļu, Panevėžas, Utenas un Kauņas apriņķi.

2. attēls. Programmas teritorija.³

Programma aptver teritoriju no Baltijas jūras rietumos līdz ES ārējai robežai ar Krieviju un Baltkrieviju austrumos. Programmas teritorija ir 80 159.6 km², no kuras 38 889.6 km atrodas Latvijā (64.86% no kopējās valsts platības) un 41 270 km² Lietuvā (63,3% no kopējās valsts platības), un starp abām valstīm ir 588 km gara kopīga robeža.

Latvija un Lietuva ir kopīgi izstrādājušas Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programmu 2014.-2020. gadam. Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija un Lietuvas Republikas Iekšlietu ministrija ir ievērojušas partnerattiecības principu, veicot Programmas sagatavošanas un īstenošanas pasākumus.

Programmas izstrādes process tika veikts, lai nodrošinātu mērķus un uzdevumus, kas ir saskaņoti ar ES, reģionālajām un nacionālajām stratēģijām, kas dotu ieguldījumu nacionālajās attīstības Programmās, kas savukārt nodrošinātu „ES 2020” mērķu sasniegšanu. Detalizēts citu ar Programmu saistīto dokumentu saraksts ir sniegts sadaļā “Programmas saistība ar citiem plānošanas dokumentiem”.

²http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/introduction

³http://www.latlit.eu/eng/about_the_Programme1/Programme_area

Pamatojoties uz novērtētajām teritorijas sociāli ekonomiskās situācijas tendencēm un virzieniem un aplūkotajām stiprajām pusēm, iespējām, trūkumiem un draudiem, Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programma 2014.–2020. gadam ir noteikusi šādas **četras Prioritātes:**

- ❖ Ilgtspējīga un tīra vide sadarbības rezultātā;
- ❖ Nodarbinātības un darbaspēka mobilitātes uzlabošana;
- ❖ Sociālā integrācija kā teritoriālās attīstības priekšnoteikums;
- ❖ Uzlabota dzīves kvalitāte efektīvu publisko pakalpojumu un administrācijas rezultātā

I Prioritāte: Ilgtspējīga un tīra vide sadarbības rezultātā

Šī prioritāte attiecas uz vides saglabāšanas un aizsardzības un resursu efektivitātes sekmēšanas tematisko mērķi. Investīciju prioritātes noteiktie mērķi tiek koncentrēti uz dabas un kultūras mantojuma saglabāšanu, aizsardzību, veicināšanu un attīstīšanu, bioloģiskās daudzveidības un augsnes aizsardzību un atjaunošanu, kā arī ekosistēmu pakalpojumu, tai skaitā Natura 2000 ietvaros, un zaļās infrastruktūras veicināšanu, tāpat arī pasākumu veikšanu pilsētvides uzlabošanai, pilsētu atdzīvināšanai, rūpniecisko teritoriju atjaunošanai un attīrīšanai.

Investīciju prioritāšu, konkrēto mērķu, rezultatīvo un iznākuma rādītāju, kā arī konkrēto pasākumu piemēru apraksts ir sniegts 1.pielikumā.

II Prioritāte: Nodarbinātības un darbaspēka mobilitātes uzlabošana

Šī prioritāte attiecas uz nodarbinātības veicināšanas un darbaspēka mobilitātes atbalstīšanas tematisko mērķi, savukārt prioritātes noteiktie mērķi ir biznesa inkubatoru attīstīšana un investīciju atbalsts pašnodarbinātajiem, mikrouzņēmumiem, kā arī atbalsts uzņēmumu dibināšanai, integrējot pārrobežu darba tirgus, pārrobežu mobilitātes, kopīgas vietēja mēroga nodarbinātības iniciatīvas, kā arī kopīgas apmācības.

Investīciju prioritāšu, konkrēto mērķu, rezultatīvo un iznākuma rādītāju, kā arī konkrēto pasākumu piemēru Latvijā (Kurzemē, Zemgalē, Latgalē) un Lietuvā (Klaipēdas, Telšu, Šauļu, Panevėžas, Utenas un Kauņas apriņķos) apraksts ir sniegts 1.pielikumā.

III Prioritāte: Sociālā integrācija kā teritoriālās attīstības priekšnoteikums

Šī prioritāte attiecas uz sociālās integrācijas veicināšanas un nabadzības apkarošanas tematisko mērķi. Investīciju prioritātes noteiktie mērķi tiek koncentrēti uz investīcijām veselības un sociālajā infrastruktūrā, kas veicina valsts, reģionālo un vietējo attīstību, samazinot nevienlīdzību attiecībā uz veselības stāvokli, veicinot sociālo integrāciju ar uzlabotu piekļuvi sociālajiem, kultūras un atpūtas pakalpojumiem un pāreju no institucionālu uz sabiedrībā balstītu pakalpojumu sniegšanu. Tāpat šīs prioritātē virziena ietvaros tiek paredzēta atbalsta sniegšana pilsētu un lauku teritoriju fiziskajai, ekonomiskajai un sociālajai rehabilitācijai.

Investīciju prioritāšu, konkrēto mērķu, rezultatīvo un iznākuma rādītāju, kā arī konkrēto pasākumu piemēru apraksts ir sniegts 1.pielikumā.

IV Prioritāte: Uzlabota dzīves kvalitāte efektīvu publisko pakalpojumu un administrācijas rezultātā

Šīs prioritātes galvenais mērķis ir saistīts ar institucionālās kapacitātes uzlabošanu un efektīvas valsts administrācijas nodrošināšanu. Savukārt šī prioritārā virziena tematiskais mērķis ir publisko iestāžu un ieinteresēto personu institucionālo spēju uzlabošana un efektīva valsts pārvalde. Prioritārā virziena ietvaros tiek paredzēta valsts iestāžu un ieinteresēto personu institucionālo spēju uzlabošana, veicinot tiesisko un administratīvo sadarbību un sadarbību starp iedzīvotājiem un iestādēm.

Investīciju prioritāšu, konkrēto mērķu, rezultātīvo un iznākuma rādītāju, kā arī konkrēto pasākumu piemēru apraksts ir sniegts 1.pielikumā.

3. Programmas saistība ar citiem plānošanas dokumentiem

Eiropas teritoriālā sadarbība⁴

Eiropas Savienības **Kohēzijas politika** veicina dažādu ES dalībvalstu reģionu un pilsētu sadarbību ar kopīgu programmu, projektu un tīklu palīdzību. Eiropas teritoriālās sadarbības mērķis tiek finansēts no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), un tā ietvaros tiek atbalstītas **pārrobežu**, starpvalstu un starpreģionu sadarbības programmas.

Lai uzlabotu **Kohēzijas politikas** ietvaros atbalstu sniedzošo fondu koordināciju un saskaņotu to ieviešanu, ir izstrādāti Eiropas strukturālo un investīciju fondu (ESI fondi) kopīgie noteikumi, kas iekļauti Regulā Nr. 1303/2013⁵. Šajā Regulā ir noteikta stratēģiskā pieeja ESI fondu izmantošanai ar vienpadsmit **tematisko mērķu** palīdzību (9. pants), no kuriem četri ir izraudzīti Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības Programmai.

Saskaņā ar Regulu Nr. 1299/2013 *par īpašiem noteikumiem par atbalstu no Eiropas Reģionālās attīstības fonda saistībā ar mērķi "Eiropas teritoriālā sadarbība"*, ERAF ietvaros tiks atbalstīta pārrobežu sadarbība starp blakus esošiem reģioniem, lai **veicinātu integrētu reģionālo attīstību** starp kaimiņu sauszemes un jūras pierobežas reģioniem. Šajā regulā ir noteikti arī īpašie ERAF noteikumi, kas jāievēro arī Latvijas-Lietuvas sadarbības programmas ietvaros.

Pārrobežu sadarbības programmas⁶

Galvenais pārrobežu sadarbības mērķis ir mazināt robežu radīto administratīvo, juridisko un fizisko šķēršļu negatīvo ietekmi, risināt kopīgās problēmas un izmantot nerealizēto potenciālu. Veicot kopīgu programmu un projektu vadību, tiek veicināta savstarpējā palīdzība un sapratne, kā arī uzlabots sadarbības process. Tā kā jau ir īstenota Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programma 2007.-2013. gadam, Programma 2014.-2020. gadam var tikt realizēta, balstoties uz iepriekš gūto pieredzi.

ES izaugsmes stratēģija "ES 2020"

Programma atbilst jaunās stratēģijas "ES 2020" vispārējām prioritātēm, kurām jāveicina ES izaugsme, kas būtu:

- **gudra**, pateicoties izglītības un inovāciju attīstībai;

⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/cooperation/index_en.cfm

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula Nr. 1303/2013, ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas sociālo fondu, Kohēzijas fondu un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006.

⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/cooperation/crossborder/index_en.cfm

- **ilgtspējīga**, balstoties uz videi nekaitīgāku, resursu ziņā efektīvāku un konkurētspējīgāku ekonomiku;
- **integrējoša**, mērķēta uz nodarbinātības paaugstināšanu, sociālo un teritoriālo kohēziju.

Programmas piedāvātās investīcijas saistībā ar dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un apsaimniekošanu, pilsētvides situācijas uzlabošanu attiecībā uz vides problēmām, kas kavē ekonomisko attīstību un Programmas mērķis, kas paredz palielināt apmeklētāju skaitu reģionos, var dot pozitīvu ieguldījumu stratēģijas galveno mērķu, kas saistīti ar nodarbinātību un vidi, sasniegšanā.

ES vienotais stratēģiskais satvars (2014-2020)

Programmas tematiskais mērķis – vides aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitātes veicināšana – ir saskaņots ar *Vienotajā stratēģiskajā ietvarā (2014-2020)* noteiktajām prioritātēm pārrobežu sadarbībai. Pārrobežu teritorijām, kurām ir kopīgi galvenie ģeogrāfiskie objekti, piemēram, ezeri un upes, saskaņā ar Vienoto stratēģisko ietvaru (2014-2020) tiek ieteikts sadarboties šo dabas resursu kopīgā pārvaldībā un popularizēšanā, vides aizsardzībā un integrētas pārrobežu dabas riska vadības attīstīšanā. Programmas ietvaros šie ieteikumi ir ņemti vērā un ir atbalstīti pārrobežu sadarbības pasākumi iepriekš minētajās prioritārajās jomās.

Partnerības starp izglītības iestādēm un studentu un pasniedzēju apmaiņas atbalstīšana arī ir viena no noteiktajām prioritātēm, kas ir ņemta vērā Programmas ietvaros. Saskaņā ar Vienoto stratēģisko ietvaru tiek ieteikts veidot kopīgus izglītības un apmācību projektus, kā arī ir noteikts, ka pārrobežu programmām ir jākoncentrējas uz pārrobežu transporta infrastruktūru. Nepieciešamība veicināt strādājošo mobilitāti pāri robežām ir vēl viens no Vienotā stratēģiskā ietvara punktiem, kas ir iekļauts Programmā.

Eiropas Komisijas nostāja attiecībā uz Latvijas un Lietuvas partnerības līguma un programmu izstrādi 2014.-2020. gadam

Programmas tematiskais mērķis (skat. I Prioritāte) attiecībā uz vides saglabāšanu un aizsardzību un resursu izmantošanas efektivitātes veicināšanu atbilst Eiropas Komisijas nostājai par Latvijas partnerības līguma un programmu izstrādi 2014.-2020. gadam, kurā noteikts, ka dabas resursu pienācīga pārvaldība un vides aizsardzība ir būtiska Latvijas ilgtspējīgai un sabalāsētai izaugsmei. Līdzīgi arī Eiropas Komisijas nostājā attiecībā uz Lietuvas partnerības līguma un programmu izstrādi 2014.-2020. gadam vide ir minēta kā prioritāte Eiropas teritoriālajai sadarbībai.

Tādējādi programmas tematiskais mērķis saistībā ar vidi atbilst piedāvātajām darbības jomām.

Arī sadarbība transporta infrastruktūras jomā, izglītībā un uzņēmējdarbībā ir noteikta kā prioritāte Eiropas Komisijas nostājā attiecībā uz Latviju. Savukārt transnacionālās apmaiņas nodarbinātības, izglītības un apmācību jomā tiek minētas kā nozīmīgas investīcijas Eiropas Komisijas nostājas dokumentā attiecībā uz Lietuvu.

Eiropas Savienības stratēģija Baltijas jūras reģionam (ESSBJR)

Programmas tematiskais mērķis (skat. Prioritārais virziens 1) attiecībā uz vides saglabāšanu un aizsardzību un resursu izmantošanas efektivitātes veicināšanu atbilst ESSBJR diviem mērķiem – “glābt jūru” un “celt labklājību”. Programmas atbalsts aizsargājamo teritoriju kopīgai pārvaldībai var dot pozitīvu ieguldījumu prioritātes jomā “Bio”, kas ietilpst mērķī “glābt jūru”. Līdzīgi arī Programmas atbalsts kultūras un dabas mantojuma objektu, pakalpojumu un produktu uzlabošanai atbilst ESSBJR prioritātei “kultūra”, kas ietilpst mērķī “celt labklājību” un paredz reģiona kultūras mantojuma saglabāšanu un attīstību, kā arī veicina sabiedrības interesi par to un piekļuvi tam.

Upju (Nemunas, Ventas, Lielupes un Daugavas) baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni

Lai īstenotu ūdens aizsardzības likumdošanas prasības, visās ūdens tilpēs līdz 2015.gadam ir jāsasniegt stāvokļa novērtējums “labi”. Apsaimniekošanas plāni tiks īstenoti laika posmā no 2010.gada līdz 2015.gadam un tie tiks aktualizēti ik sešus gadus, proti, 2015.gadā, 2021.gadā utt. Uzdevumi ir noteikti Ūdens ietvardirektīvas prasībās (WFD), kas ir galvenais ES tiesību akts ūdens politikas jomā. Apsaimniekošanas plānu mērķi ir veicināt līdzsvarotu un racionālu ūdens patēriņu ilgtermiņā un ūdens tilpju aizsardzību, pakāpeniski samazināt prioritāro bīstamo vielu izplūdi līdz pat šo vielu izplūdes pilnīgai apturēšanai, novērstu plūdu un sausuma efektu⁷. Upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāni ir pamats ilgtermiņa plānošanai, nodrošinot rūpnieciskus, lauksaimnieciskus, atpūtas, navigācijas un citus attīstības pasākumus, kas piemēroti attiecīgajām vietām un šo pasākumu raksturam, ievērojot ūdens tilpju statusu, kā arī to jūtīgumu pret piesārņojumu. Turklāt šie plāni ir ūdens tilpju un no tām atkarīgo ekosistēmu aizsardzības un uzlabošanas pamats, līdz ar to nākamās paaudzes var izmantot tos dažādām vajadzībām.

Nacionālās reformas programmas (NRP) “ES 2020” stratēģijas īstenošanai

Programmas atbalsts kultūras mantojuma objektu restaurācijai, atkritumu un ūdens resursu apsaimniekošanai, teritoriju ar vides problēmām, kas kavē ekonomisko attīstību, atjaunošanai var palīdzēt sasniegt Latvijas NRP “ES 2020” stratēģijas mērķi, kas paredz stiprināt kultūras vidi un pašvaldību spēju piesaistīt uzņēmumus un investīcijas. Programma var arī sekmēt Lietuvas NRP “ES 2020” stratēģijas mērķu sasniegšanu attiecībā uz tūrisma un resursu izmantošanas efektivitātes veicināšanu.

Lietuvas ilgtspējīgas attīstības stratēģija

Lietuvas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas galvenais mērķis ir nepārsniegt ES atļauto vides piesārņojuma līmeni, ievērot to starptautisko konvenciju prasības, kas ierobežo vides piesārņojumu un tā ietekmi uz globālo klimatu. Šo mērķi var sasniegt tikai, ieviešot jaunākās un videi visdraudzīgākās tehnoloģijas. Stratēģijā īpaša uzmanība ir pievērsta zinātniskajam progresam un zināšanām. Viena no Lietuvas ilgtspējīgas attīstības prioritātēm ir veco daudzdzīvokļu māju modernizācija un nozīmīga siltumenerģijas izmaksu samazināšana mājokļu sektorā. Šajā Lietuvas dokumentā uzsvērts, ka gaisa piesārņojuma

⁷ Vides aizsardzības aģentūra (EPA). APSTIPRINĀTS ar Lietuvas Republikas 2010.gada 21.jūlija Rezolūciju Nr. 1098
<http://vanduo.gamta.lt/cms/index?rubricId=736fa93e-ba32-4dbd-b9cc-5ff444c07df2>

samazināšana ir iespējama vairākos veidos, piemēram, ieviešot ekoloģiskas tehnoloģijas, veicinot ilgtspējīgu patēriņu, veicot regulārus vides auditus, īstenojot korporatīvās sociālās atbildības pasākumus, kā arī attīstot "zaļo publisko iepirkumu".

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

Programmas tematiskais mērķis attiecībā uz vides aizsardzību un resursu izmantošanas efektivitāti, sevišķi plānotais atbalsts kultūras un dabas mantojuma ilgtspējīgai pārvaldībai, uzlabojot un attīstot kultūras un dabas mantojuma objektus, pakalpojumus un produktus, atbilst Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam mērķim saglabāt Latvijas savdabību – daudzveidīgo dabas un kultūras mantojumu, tipiskās un unikālās ainavas. Programmas mērķis atjaunot teritorijas ar vides problēmām, kas kavē ekonomisko attīstību pašvaldībās, atbilst arī stratēģijas pilsētvides atjaunošanas (piemēram, pilsētas panīkušo teritoriju atdzīvināšana) attīstības virzienam. Atbilstoši stratēģijai pilsētvides kvalitātes uzlabošana palīdzēs piesaistīt investīcijas, attīstīt uzņēmējdarbību un saglabāt kultūras mantojumu.

Programmas mērķis atbalstīt uzņēmējdarbību, pašnodarbinātību un uzlabot stratēģisko ceļu tīklu darbaspēka mobilitātes palielināšanai atbilst Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030. gadam. Saskaņā ar stratēģiju tiek ieteikts koncentrēties uz pašnodarbinātības iespēju uzlabošanu, uzņēmējdarbības atbalstīšanu un pierobežu teritoriju pieejamības uzlabošanu, uzlabojot esošo ceļu kvalitāti.

Lietuvas progresas stratēģija "Lietuva 2030"

Programmas tematiskais mērķis attiecībā uz vides aizsardzību un resursu izmantošanas efektivitāti atbilst Lietuvas progresas stratēģijai "Lietuva 2030", kurā minēta nepieciešamība rūpēties par vidi, kas uzskatāms par veiksmīgas attīstības pamatu visās ekonomikas nozarēs. Programmas atbalsta jomas, piemēram, vides resursu kopīga pārvaldība un kultūras un dabas mantojuma ilgtspējīga pārvaldība, var dot pozitīvu ieguldījumu vides aizsardzībā un tās apzināšanās palielināšanā. Programmas mērķis veicināt nodarbinātību un atbalstīt darbaspēka mobilitāti arī atbilst Lietuvas progresas stratēģijas "Lietuva 2030" stratēģiskajiem mērķiem, piemēram, uzņēmējdarbības veicināšana, atbalsts biznesa un biznesa infrastruktūras attīstībai. Viena no Lietuvas progresas stratēģijas "Lietuva 2030" attīstības prioritātēm ir "gudra sabiedrība" – sabiedrība, kas ir laimīga, tiecas pēc lielākas ekonomiskās un personīgās drošības, lielākas sociālās integritātes un lielākas līdzdalības sabiedrības dzīvē. Programmas mērķis atbilst šai stratēģijai, jo arī tās mērķis ir samazināt sociālo atstumtību un atjaunot trūcīgos rajonus, kas var veicināt "gudras sabiedrības" attīstību.

4. Pašreizējais vides stāvoklis un problēmas

4.1. Bioloģiskā daudzveidība, zemes izmantošana un ainava

1995. gadā Latvija un Lietuva ratificēja "Bioloģiskās daudzveidības konvenciju", kuru 1992. gadā Riodežaneiro parakstīja 150 valstis un kuras mērķis ir nacionālo stratēģiju izstrādāšana bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ilgtspējīgai izmantošanai. Šī konvencija uzliek par pienākumu izstrādāt darba programmu, saskaņot ar citām starptautiskajām organizācijām, ievākt un izplatīt informāciju par bioloģisko daudzveidību. Ņemot vērā pieaugošo pieprasījumu pēc infrastruktūras uzlabošanas, pārtikas un enerģijas, pēdējo divu gadsimtu laikā visā Eiropas reģionā bioloģiskā daudzveidība ir būtiski samazinājusies.⁸

Gandrīz vienai ceturtajai daļai no Eiropas dzīvās dabas draud izzušana, vairums ekosistēmu ir tik degradētas, ka nav spējīgas nodrošināt pietiekami augstu atjaunošanās līmeni un ekosistēmas pakalpojumus. Šī degradācija nodara milzīgus sociālos un ekonomiskos zaudējumus visai ES. Galvenie negatīvās bioloģiskās daudzveidības tendences cēloņi ir: dabiskās vides izmaiņas, dabas resursu pārmērīga izmantošana, svešu uzbrūkošu sugu izplatība, klimata izmaiņas. Šie iemesli vājina līdzšinējo mēģinājumu apkarot bioloģiskās daudzveidības zudumu pozitīvo ietekmi.⁹ Lai saglabātu un attīstītu bioloģisko daudzveidību, būtiska nozīme ir kvalitatīvai un integrētai plānošanas pasākumu saskaņotībai. Ekonomiskajai attīstībai ir jābūt sabalansētai ar vides ilgtspēju un aizsardzību. Vides monitoringa datiem un galvenajiem dažāda veida ārējas un iekšzemes vides degradācijas aspektiem nepieciešama bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas risinājumu meklēšana. 4. pārskata ziņojumā par vides stāvokli Eiropā ir secināts, ka bioloģiskās daudzveidības zudums Eiropā saistīts ar izmaiņām zemes izmantošanā, infrastruktūras attīstību, lauksaimnieciskās darbības un eitrofikācijas intensifikāciju, klimata izmaiņām un citiem aspektiem. Visā reģionā vairāk kā 700 sugu ir pakļautas riskam, un konstatēts ievērojams invazīvo sugu izplatības pieaugums.¹⁰

Bioloģiskās daudzveidības attīstīšana un negatīvās ietekmes samazināšana kā kompleksi jautājumi ir noteikuši bioloģisko daudzveidību un vides aizsardzību par prioritātēm Latvijā un Lietuvā. Šie aspekti ir atspoguļoti arī nacionālās politikas dokumentos.

Infrastruktūras uzlabošanas, būvniecības un izpētes projekti īpaši aizsargātajās teritorijās kļuvuši iespējami, pateicoties līdzfinansējumam no dažādiem avotiem, un šīs teritorijas ir vieglāk pieejamas un pievilcīgākas tūristiem. Latvija ir populārs galamērķis videi draudzīgiem tūrisma veidiem – riteņbraukšanai, kājnieku tūrismam un ekotūrismam, kā arī zināma attīstība ir skārusi zinātnisko izpēti. Lai gan pēdējo desmitgažu laikā rūpnieciskā un lauksaimnieciskā ražošana ir samazinājusies, kas ļāvis uzlabot īpašas dabiskās vides un sugu stāvokli, tomēr mežrūpniecības attīstība, klimata izmaiņas, eitrofikācija, lauksaimniecības

⁸ Eiropas bioloģiskās daudzveidības novērtēšana – 2010. gada pārskats, EEA pārskats; Nr. 5/2020

⁹http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20factsheet_LV.pdf; EU Biological Diversity Strategy 2020

¹⁰ Eiropas vide, 4. novērtējums, Eiropas vides aģentūra, 2007. gada 10. oktobris

intensifikācija var nākotnē radīt draudus ekosistēmām un bioloģiskajai daudzveidībai, tādējādi būtiski ietekmējot vispārējo attīstību.¹¹

Galvenās problēmas saistībā ar bioloģisko daudzveidību Lietuvā ir līdzīgas – pastāv riski, kas saistīti ar lauksaimniecības, mežkopības, tūrisma, urbanizācijas un infrastruktūras attīstību. Īpaši jutīgas pret ārējo iedarbību ir mitrāju ekosistēmas, kuras 20. gadsimta pēdējo desmitgažu laikā bija pakļautas būtiskam negatīvam spiedienam.¹²

Bioloģiskās daudzveidības attīstība Programmas aptvertajā teritorijā ir ļoti atkarīga no starpnozaru politikas plānošanas, juridiskās un vides komunikācijas instrumentu pielietošanas dažādības. Būtisks ir balanss starp attīstības pasākumiem un vides interesēm. Svarīgs solis bioloģiskās daudzveidības, apdraudēto sugu un dabiskās vides aizsardzības uzlabošanā bija *Natura 2000* tīkla izveide ES. *Natura 2000* aptver aptuveni 2% no kopējās ES teritorijas, Latvijā – 11.9% no kopējās teritorijas, un sastāv no 336 īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kurām visām ir arī aizsargājamās teritorijas statuss nacionālajā līmenī, kamēr Lietuvā aizsargājamo teritoriju tīkls aptver aptuveni 15.3% no valsts teritorijas.¹³

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Latvijā ir ģeogrāfiski noteiktas teritorijas, kas atrodas īpašā valsts aizsargāto teritoriju statusā ar mērķi aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību – retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargāto sugu dabiskās vides, savdabīgas, skaistas Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskās un ģeomorfoloģiskas formācijas, dendroloģiskās audzes un dižkoki. Šis statuss var būt piešķirts lielākajām sabiedrības atpūtas un izglītības zonām.¹⁴

Aizsargājamās teritorijas Lietuvā pirmkārt tiek izveidotas vērtību un ainavas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai, turklāt arī rekreācijas nolūkā, galvenokārt izglītojošajam tūrismam, lietišķajiem zinātniskajiem pētījumiem un monitoringam, ainavas saglabāšanas veicināšanai, tradicionālajam dzīvesveidam un etniskajām kultūras paražām.¹⁵

Galvenie līdzekļi aizsargājamo teritoriju problēmu risināšanai ir šādi:

- ❖ juridiskā ietvara izveidošana un uzlabošana;
- ❖ aizsargājamo teritoriju sistēmas administrēšana, sadarbības pārvaldība;
- ❖ pārvaldības plānošana, aizsargājamo teritoriju plānošanas iekļaušana vispārējā nacionālās plānošanas sistēmā;
- ❖ zinātniskie pētījumi, monitorings un reģistrācija, vides informācijas sistēmas izveide;
- ❖ īpašu aizsardzības un pārvaldības pasākumu ieviešana;
- ❖ vides izglītība un apmācība.¹⁶

Ik pēc sešiem gadiem visas ES valstis sagatavo ziņojumus Eiropas Komisijai par apdraudētās un īpaši aizsargātās dabiskās vides (turpmāk – dabiskā vide) un sugu stāvokli katrā no šīm valstīm. To nosaka 21.05.1992 92/43/EEK ES Direktīva par dabiskās vides, savvaļas faunas

¹¹ http://www.eea.europa.eu/soer/countries/lv/soertopic_view?topic=biodiversity

¹² <http://globserver.cn/en/lithuania/nature-protection-and-biodiversity>

¹³ http://www.eea.europa.eu/soer/countries/lt/soertopic_view?topic=biodiversity

¹⁴ <http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/>

¹⁵ <http://www.vstt.lt/en/VI/index.php#r/49>

¹⁶ <http://www.vstt.lt/en/VI/index.php#r/52>

un floras aizsardzību (turpmāk – Dabiskās vides direktīva). Šī ziņojuma būtība saskaņā ar 17. pantu ir novērtēt valsts veikto pasākumu progresu, lai apturētu bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.

Ziņojuma faktisko daļu sagatavoja Latvijas dabas fonds Dabas aizsardzības padomes uzdevumā – 28 vadošie dabiskās vides un sugu eksperti tika uzaicināti piedalīties tā izpildē. Stāvokļa novērtējums šajā ziņojumā visās ES valstīs tiek sagatavots pēc vienām un tām pašām Dabiskās vides direktīvas vadlīnijām. Latvijas oficiālajā novērtējumā kā novērtēšanas subjekti iekļauti 8 jūras, 9 piekrastes un zemes vidienes kāpu, 7 zemes vidienes, 2 viršu, 11 zālāju, 8 purvu, 3 iežu atsegumu, 9 mežu dabiskās vides veidi, kas pārstāv vairumu dabas un seno Latvijas ainavu. Tāpat ziņojums sniedz informāciju par 114 sugām (izņemot putnus, jo par tiem tiek sagatavots atsevišķs ziņojums).

Vissliktākais stāvoklis konstatēts Latvijas mežu dabiskajai videi, kur visas grupas dabiskās vides saņēmēšas vissliktāko iespējamo novērtējumu. Visātrāk izzūdošās ir zālāju dabiskās vides, bet vislabākajā stāvoklī atrodas iežu atsegumu grupa, kurā ietilpst dabiskās vides kaļķakmens un smilšakmens klintīs un alās.¹⁷

2010.gada oktobrī Eiropas Padome pieņēma Eiropas ainavu konvenciju. Tās mērķis ir veicināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu, kā arī organizēt sadarbību ainavu jautājumos. Saskaņā ar Konvenciju¹⁸ ainava ir jebkura teritorija, kuru saskata cilvēks. Tā var būt dabiska un neskarta, bet var arī būt radīta, cilvēkam mijiedarbojoties ar vidi, un tādējādi izveidota kā konkrēta vieta ar unikālu kopēju kultūras un dabas mantojumu. Tomēr bioloģiskā daudzveidība parasti tiek saprasta dabiskās un nesabojātās ainavas vai tradicionālās ainavas, kas ir nemainīga daudzu gadu garumā, kontekstā.

Ietekme uz ainavas attīstību galvenokārt tiek saistīta ar depopulāciju abās Programmas valstīs, iekšējo migrāciju ar iedzīvotāju skaita samazināšanos lauku rajonos un pieaugumu pilsētās. Tradicionālā lauku dzīve ir viens no lauku ainavas veidošanās stūrakmeņiem un, ja tradicionālais dzīvesveids lauku rajonos tiek aizstāts ar dzīvošanu pilsētā, ainava neatgriezeniski mainās. It īpaši negatīvas tendences ainavas izmaiņās tika novērotas 20. gadsimta deviņdesmitajos gados un trešā gadu tūkstoša sākumā, kad ievērojama lauku rajonu depopulācija notika vienlaikus ar lauksaimniecības zemju aizaugšanu. Tomēr ES lauksaimniecības attīstības atbalsta maksājumi daļēji uzlaboja situāciju rajonos, kuros tika saglabāta oriģinālā lauksaimniecības darbība, taču vienlaikus lielas teritorijas apmežojās, tādējādi radot būtiskas izmaiņas ainavā un atstājot lielu ietekmi uz dabiskajām ekosistēmām.

4.2. Ūdens resursu apsaimniekošana

Ūdens ir viens no svarīgākajiem dabas resursiem un tam ir vislielākā nozīme attiecībā uz cilvēka vajadzībām un dabas procesiem. Jebkura veida darbības plānošanas ietvaros ūdens apsaimniekošana ir prioritāra ilgtspējīgai attīstībai. Šī iemesla dēļ ilgtspējīga vides politika

¹⁷ http://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/zinojumi_eiropas_komisijai/

¹⁸ Eiropas ainavu konvencija, 2000

ūdens apsaimniekošanas un ūdens infrastruktūras attīstības ietvaros Latvijā un Lietuvā ir viens no vissvarīgākajiem aspektiem vides kvalitātes uzlabošanā vispār.

Kopumā saldūdens pieejamība un kvalitāte Programmas teritorijā ir salīdzinoši laba – var secināt, ka saldūdens resursi ir bagātīgi un augstas kvalitātes, ja to aprēķina proporcionāli valsts iedzīvotāju skaitam un kopējam patēriņa apjomam.

Programmas teritorija aptver četrus upju baseinus – Nemuna, Venta, Lielupe un Daugava. Ventas, Lielupes un Daugavas upju baseini atrodas gan Latvijas, gan Lietuvas teritorijā, savukārt Nemunas baseins Latvijas teritorijā neatrodas.

Lai īstenotu ūdens aizsardzības likumdošanas prasības, abām valstīm līdz 2015.gadam ir jāsasniedz statuss "labs" attiecībā uz visām ūdens tilpēm, izņemot noteiktas ūdens tilpju zonas, kas norādītas katrā plānā.

Nemunas upes baseina apgabals (RBD) aizņem gandrīz 74% no Lietuvas teritorijas. Nemunas RBD teritorijā dzīvojošo cilvēku skaits veido 80% no kopējā Lietuvas iedzīvotāju skaita; pilsētu un lauku iedzīvotāju skaita proporcija saglabājas stabila kopš 2004.gada: lielākā iedzīvotāju daļa – aptuveni 70% - dzīvo pilsētās.

Salīdzinot Nemunas RBD ūdens patēriņa tendences ar citu upju baseiniem, ir svarīgi izslēgt to ūdeni, kas tiek izmantots enerģijas ražošanā, citādi aplēses rāda, ka 83% ūdens tiek lietoti no Nemunas RBD, bet tikai 17% - no pārējo upju baseinu apgabaliem. Lielākai daļai no notekūdeņiem (aptuveni 94%) Nemunas RBD nav nepieciešama attīrīšana. 93% no patērētā ūdens tiek izmantota enerģijas ražošanai, līdz ar to notekūdeņi, ko nav nepieciešams attīrīt ir galvenokārt ūdens, kas tiek izmantots enerģijas ražošanā dzesēšanas vajadzībām. Neattīrīto notekūdeņu apjoms Lietuvā veido 0,3% no visiem izlaistajiem notekūdeņiem un to notekūdeņu apjoms, kas tiek attīrīts sliktāk par noteiktajiem standartiem kopā ir 27% (izņemot notekūdeņus, ko nav nepieciešams attīrīt vispār). Paturot prātā, ka Lietuvas rūpniecībai ir jāizpilda IPPC Direktīvas 96/61/EC prasības un jāievieš labākās iespējamās metodes, var pieņemt, ka ūdens patēriņš ir audzis dēļ kopējās rūpniecības nozares attīstības un izaugsmes. Rūpnieciskie notekūdeņi kopumā veido aptuveni pusi no izlaistajiem notekūdeņiem no māsaimniecībām; tomēr ir jāvērs īpaša uzmanība uz to, ka rūpniecība rada notekūdeņus, kas satur bīstamās vielas.

Lielākā daļa no Daugavas RBD atrodas Latvijā, aizņemot 27 062 km², kas ir 4,2% no visas valsts teritorijas. Tomēr Daugavas RBD ziemeļu daļa neietilpst Programmas teritorijā, tādējādi izslēdzot arī galvaspilsētas Rīgas zonu. Tādēļ vispārīgais Daugavas RBD raksturojums ir izmantojams uzmanīgi - tikai Programmas teritorijas kontekstā. Vairums no Programmā ietvertajām ūdenstecēm RBD apsaimniekošanas plānā ir raksturotas kā tādas, kam ir laba ekoloģiskā kvalitāte, izņemot Daugavas daļu lejpus Daugavpils (vidēja kvalitāte), ar turpmāku kvalitātes pasliktināšanos lejpus Pļaviņām (slikta kvalitāte). Lielākā Daugavas RBD ūdens daļa Lietuvā tiek izmantota enerģijas ražošanas vajadzībām, Daugavas RBD divās lielākajās pašvaldībās netiek izvadīti neattīrīti notekūdeņi. Tomēr attīrīšanas kvalitāte Daugavas RBD ir nepietiekama: 82% no notekūdeņiem tiek attīrīti sliktāk par noteiktajiem

standartiem, kamēr Lietuvā kopā šis skaitlis ir 27% (izņemot notekūdeņus, ko kopumā nav paredzēts attīrīt)¹⁹.

Bez tā ūdens, kas tiek patērēts enerģijai, Lietuvā ūdens patēriņš no Lielupes RBD veido 5,1% no kopējā patēriņa. Augstākais patēriņš ir reģistrēts mājsaimniecībās. Septiņās lielākajās Lielupes RBD pašvaldībās netiek izlaisti neattīrīti notekūdeņi (attiecīgais skaitlis valstī kopā ir 0,3%), tomēr attīrīšanas kvalitāte ir nepietiekama. Tā kā notekūdeņi no Šauļiem veido lielāko daļu no kopējā notekūdeņu apjoma un šie notekūdeņi 2008.gadā tika attīrīti nepietiekami, ir ļoti augsts to notekūdeņu īpatsvars, kas šajā RBD netiek attīrīti pietiekami. Ir jāatzīmē, ka 2007.gadā nepietiekami attīrīti notekūdeņi veidoja tikai 22%, jo notekūdeņi no Šauļiem tika attīrīti atbilstoši standartiem²⁰. Tālākā lejtece Latvijas teritorijā saņem ūdeni no Lielupes. Tās RBD lielākoties atrodas Programmas teritorijā, ar mazu izņēmumu RBD ziemeļrietumu daļā. Diemžēl vairums ūdenstecēm, ieskaitot pašu Lielupi, šajā RBD ir sliktā vai ļoti sliktā ekoloģiskā kvalitāte (87%), kur liela piesārņojuma daļa ir pārrobežu piesārņojums. Ir aprēķināts, ka Latvijas daļā no Lietuvas upes baseina punktveida avotiem tiek saņemts 20 reizes vairāk slāpekļa slodzes, nekā no baseina Latvijas daļas²¹.

Lielāko daļu no Ventas baseina aizņem Telšiai apgabala un Mažeikū apgabala pašvaldības (attiecīgi 25,3% un 23,5%). Ūdens patēriņš gadā Ventas RBD 2008.gadā kopā bija 11 303,5 tūkstoši tonnas, kas ir 0,2% no kopējā ūdens patēriņa Lietuvā. Bez tā ūdens, kas tiek patērēts enerģijas ražošanā, ūdens patēriņš Ventas RBD veido 4,2% no kopējā Lietuvas patēriņa. Augstākais patēriņš ir reģistrēts mājsaimniecību sektorā. Attīrīšanas kvalitāte Ventas RBD ir nepietiekama: gandrīz 57% no notekūdeņi ir attīrīti sliktāk par noteiktajiem standartiem, kamēr Lietuvā kopā šis skaitlis ir 27% (izslēdzot notekūdeņus, ko nav jāattīra). Līdzīgi kā Lielupe, arī Ventas apgabals Latvijā ir izvietots lejtecē un saņem ūdeņus no Lietuvas, un Ventas RBD ir gandrīz pilnībā izvietots Programmas teritorijā. Ūdensteču ekoloģiskā kvalitāte ir laba vai ļoti laba, izņemot Ventu gandrīz jau no pašas Lietuvas robežas, kur kvalitāte ir vidēja un tā kļūst laba lejpus no Kuldīgas²².

Pašreizējā ūdens apsaimniekošanas sistēma izveidota, lai ievērotu ūdens resursu apsaimniekošanas prasības.

Upju baseina apsaimniekošanas plāni tiek izstrādāti katrā valstī vairāk saistībā ar hidroloģijas aspektiem nekā ar administratīvajām robežām. Piemēram, Lielupes baseins saskaņā ar hidroloģiju atrodas gan Latvijā, gan Lietuvā, tomēr upes baseina

¹⁹ Vides aizsardzības aģentūra (EPA). APSTIPRINĀTS ar Lietuvas Republikas 2010.gada 17.novembra Rezolūciju 1616. Daugavas upes baseina apgabala apsaimniekošanas plāns.

<http://vanduo.gamta.lt/files/Dauguva%20river%20basin%20management%20plan.pdf>

²⁰ Vides aizsardzības aģentūra (EPA). APSTIPRINĀTS ar Lietuvas Republikas valdības 2010.gada 17.novembra Rezolūciju Nr. 1618. Lielupes upes baseina apgabala apsaimniekošanas plāns. <http://vanduo.gamta.lt/files/Lielupe%20river%20management%20plan.pdf>

²¹ Lielupes upes apgabala apsaimniekošanas plāns 2010. – 2015.gadiem (2009.) LVĢMC, <http://www.meteo.lv/lapas/vides/udens/udens-apsaimniekosana-/upju-baseinu-apsaimniekosanas-plani-/upju-baseinu-apsaimniekosanas-plani?id=1107&nid=424>

²² Ventas upes baseina apsaimniekošanas plāns 2010. – 2015.gadiem (2009.) LVĢMC, <http://www.meteo.lv/lapas/vides/udens/udens-apsaimniekosana-/upju-baseinu-apsaimniekosanas-plani-/upju-baseinu-apsaimniekosanas-plani?id=1107&nid=424>

apsaimniekošana iepriekšējā plānošanas periodā (2009-2015) tika izstrādāta kā divi atsevišķi plāni katrā valstī atsevišķi. Katrā valstī ir sava institūcija, kas ir atbildīga par ūdens apsaimniekošanas plānošanu un attiecīgo interešu grupu iesaistīšanu, Lietuvā - Vides aizsardzības aģentūra, bet Latvijā – Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs (LVĢMC). Atsaucoties uz LVĢMC, Lielupes baseina apsaimniekošanas plānā iekļauti virkne pasākumu, lai veicinātu ūdens kvalitātes uzlabošanu.

Salīdzinot ar citiem baseiniem Lietuvā un Latvijā, Lielupes baseinam ir vissliktākā ūdens ekoloģiskā kvalitāte un, iespējams, ka līdz 2015. gadam upes šajā teritorijā nerasniegs labas ekoloģiskās kvalitātes normas, jo galvenais ūdens piesārņojuma iemesls šajā baseinā ir augstais lauksaimniecības un iedzīvotāju barības vielu daudzums. Lielāko daļu piesārņojuma Lielupes ūdens sateces laukumā galvenokārt ietekmē slāpekļa un fosfora savienojumi, kas noplūst no lauksaimniecības zemēm, tādējādi ietekmējot ūdens eitrofikāciju un ar to saistīto negatīvo ietekmi.²³

Noslēdzot informāciju par upju baseinu apgabalu apsaimniekošanas plāniem jāaska, ka SIVN ziņojuma uzdevumi, piemēram: dabas un kultūras mantojuma konservācija, aizsardzība, veicināšana un attīstīšana (skat. 2.nodaļu) atbilst tiem apsaimniekošanas plānu mērķiem, kas ir transponēti kā Ūdens ietvardirektīvas (WFD) (skat. 3.nodaļu) prasības, lai veicinātu ilgtermiņa līdzsvarotu racionālu ūdens izmantošanu un ūdens tilpju aizsardzību.

Labs piemērs ir Latvijas-Lietuvas pārrobežu sadarbības programma 2007.-2013. gadam, kurā atbalstīta vides pārrobežu ūdens apsaimniekošana Programmas teritorijā. Projekts "Ūdens apsaimniekošanas kopīgie pasākumi Lielupes upes baseina reģionā" tika izstrādāts esošo risinājumu un piemēru par lietus ūdens, dzeramā ūdens un notekūdeņu apsaimniekošanu lauku rajonos izpētes ietvaros. Projekta ietvaros tika organizēts arī seminārs par pārrobežu sadarbības veiksme stāstiem - ūdens apsaimniekošanas risinājumiem un jautājumiem par praktiskajiem attīrīšanas pasākumiem un upju stāvokļa uzlabošanu.²⁴

Latvija un Lietuva robežojas ar Baltijas jūru, un abām ir noteikti paaugstināta riska piekrastes rajoni, uz kuriem attiecas īpašs vides pasākumu kopums, ieskaitot blakus esošos sauszemes rajonus. 1974. gadā Baltijas jūras reģiona (BJR) valstis parakstīja Helsinku Konvenciju (HELCOM) par kopīgu Baltijas jūras vides plānošanu un Baltijas jūras vides uzlabošanu. BJR valstu vides ministri un Eiropas Komisija Krakovā (2007.gada novembrī) parakstīja un apstiprināja stratēģisku rīcības plānu, lai būtiski samazinātu Baltijas jūras piesārņošanu līdz 2021.gadam un atjaunotu tās ekoloģisko stāvokli. Ir izstrādāts visaptverošs HELCOM Baltijas jūras rīcības plāns, lai risinātu Baltijas jūras galvenās vides problēmas. Šis rīcības plāns ir Eiropas Savienības jūras vides politikas sadarbības modelis ar trešajām valstīm, un tas kalpo par piemēru citām jūras teritorijām Eiropā un pasaulē.²⁵ Tajā

²³ <http://lielupe.balticrivers.eu/lv/vides-specialistiem>

²⁴ <http://lielupe.balticrivers.eu/lv/par-projektu>

²⁵ http://www.varam.gov.lv/lat/likumdosana/starptautiskie_ligumi/vide/?doc=3411

iekļauti pasākumi, kuri mērķēti uz Baltijas jūras piekrastes galvenajām vides problēmām – piesārņošanu ar ķīmiskajām vielām, krasta eroziju un atkritumu apjoma samazināšanu.²⁶

Kopš 2000. gada Latvijas un Lietuvas ūdens apsaimniekošanas politikas plānošanas un reglamentējošie dokumentos iestrādātas Eiropas Savienības prasībās ūdens ekosistēmu ilgtspējīgai attīstībai. Ūdens apsaimniekošanas sistēma abās Programmas valstīs tika reorganizēta, un tiek plānoti pasākumi upju baseinu ūdens sateces līmenī.

4.3. Gaisa kvalitāte

Gaisa kvalitāte ir svarīgs aspekts sabiedrības veselības, ekonomiskās attīstības un vides kvalitātes kontekstā. Slikta gaisa kvalitāte Eiropā galvenokārt ir blīvi apdzīvotās vietās, kur gaisa kvalitāte būtiski ietekmē jutīgās ekosistēmas. Piesārņots gaiss ir vietēja un reģionāla mēroga problēma – ikviens no piesārņojuma avotiem var izraisīt ķēdes reakciju, kas rezultātā var novest pie negatīvas pārrobežu ietekmes uz vidi.²⁷

Kopumā Latvijā un Lietuvā un līdz ar to arī Programmas reģionos, salīdzinājumā ar citām blīvāk apdzīvotām un augsti industrializētām Eiropas valstīm, gaisa piesārņojuma līmenis ir daudz zemāks. Šobrīd Programmas aptvertajā teritorijā nav būtisku problēmu gaisa kvalitātes problēmu. Tomēr nacionālajā līmenī tiek veikta virkne pasākumu gaisa kvalitātes uzlabošanai abās Programmas valstīs.

Gaisa kvalitātes uzlabošanas pasākumos Latvijā ietilpst jaunu tehnoloģisko pieeju kopums ilgtspējīgai resursu izmantošanai, kā arī enerģijas un rūpniecības, tirdzniecības, pakalpojumu, mājsaimniecību, transporta un lauksaimniecības sektoru radītā piesārņojuma samazināšanai. Vislabākās pieejamās tehnoloģijas (VPT) un videi draudzīgas tehnoloģijas tiek izmantotas, lai nomainītu vecās un neefektīvās individuālās un centralizētās apkures sistēmas, aizstājot tās ar efektīvākām videi draudzīgām alternatīvām.²⁸

Galvenie piesārņojuma avoti Lietuvā ir neefektīvie apkures risinājumi rūpnieciskajā un transporta sektorā. Aktuālas ar gaisu saistītas problēmas rodas no naftas un ķīmiskās rūpniecības piesārņojumu izdalošajiem avotiem, neefektīviem un novecojušiem apkures risinājumiem, nepietiekami attīstītu sabiedriskā transporta sistēmu pilsētu teritorijās un individuālo transportlīdzekļu skaita palielināšanos. Lietuvas dokuments "Nacionālā ilgtspējīgas attīstības stratēģija" norāda, ka gaisa piesārņojuma samazināšana ir iespējama vairākos veidos, piemēram, ekoloģisku tehnoloģiju ieviešana, ilgtspējīga patēriņa veicināšana, regulāri vides audita pasākumi, korporatīva sociālā atbildība, kā arī "zaļās sabiedrības apgādes" attīstīšana.²⁹

²⁶ <http://helcom.fi/Documents/Ministerial2013/Associated%20documents/Supporting/PLC-5.5%20Extended%20Summary%20of%20MM2013.pdf>

²⁷ Gaisa kvalitāte Eiropā-2013. gada ziņojums, EEA ziņojums nr. 9/2013

²⁸ <http://www.eea.europa.eu/soer/countries/lv/air-pollution-national-responses-latvia>

²⁹ Nacionālā ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Lietuva)

4.4. Atkritumu apsaimniekošana

Dzīves līmenis ES valstīs ir paaugstinājies, tādējādi gadu no gada palielinot atkritumu apjomu. Katru gadu ES kopumā rada aptuveni 3 miljardus tonnu atkritumu, no kuriem aptuveni 90 miljonu tonnu ir bīstamie atkritumi. Saskaņā ar Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas datiem laika periodā no 1990. līdz 1995. gadam atkritumu apjoms ES ir palielinājies par 10%, lielākais tā daudzums (67%) tika sadedzināti atkritumu dedzināmajās krāsnīs vai aprakti pildizgāztuvēs. Šāda veida atkritumu apsaimniekošana neatbilst ilgtspējīgas apsaimniekošanas un vides principiem, tādēļ ES mainīja atkritumu apsaimniekošanas pieeju. Šobrīd atkritumu nepieļaušana, samazināšana, pārstrādāšana un atkārtota izmantošana ir galvenā prioritāte, pildizgāztuves tiek rūpīgi kontrolētas, izmantojot likumdošanas, vides monitoringa prasību un nodokļu sistēmu.³⁰

Vislielākais atkritumu daudzums ir sadzīves atkritumi, tādēļ nepieciešama sistēmiska pieeja, lai Latvijā sasniegtu kopīgos ES atkritumu apsaimniekošanas mērķus. Arī Lietuvā lielākā daļa atkritumu tiek izgāzti pildizgāztuvēs. Kopš 2004. gada ir nedaudz pieaugusi pārstrādāto atkritumu proporcija, tomēr kopējais pārstrādāto sadzīves atkritumu apjoms joprojām ir ļoti zems.

Neliels pieaugums gan Latvijas, gan Lietuvas pārstrādes tendencēs ir saistīts ar materiālu pārstrādi. Lietuva ir palielinājusi pārstrādi no 1.1% 2004. gadā līdz 3.4% 2010. gadā, bet organisko vielu pārstrāde ir pieaugusi no 0.8% līdz 1.5%. Latvija ir kopumā pārstrādājusi 2% 2003. gadā un 9% 2010. gadā. Attiecībā uz organisko atkritumu pārstrādi Latvijā tendence ir pat negatīva. 2004. gadā tika pārstrādāts 1% organisko atkritumu, bet vēlāk tā samazinājās zem 1%.^{31,32}

Lai arī pārstrādāto atkritumu apjoms Latvijā un Lietuvā pieaug salīdzinājumā ar pilnizgāztuvēs izgāzto atkritumu apjomu, ES mērķu (panākt 50% atkritumu pārstrādāšanu līdz 2020. gadam ar 4.5% pieaugumu gadā) sasniegšana prasīs daudz pūļu.³³ Atkritumu apsaimniekošanas sistēma joprojām ir milzīga neatrisināta problēma, jo aptuveni 90% radīto sadzīves atkritumu joprojām tiek izgāzti pildizgāztuvēs. Atkritumu apsaimniekošanas tendences norāda uz to, ka sasniegt nospraustos mērķus līdz 2020. gadam būs grūti.³⁴

Lai sasniegtu ES politikas mērķus atkritumu apsaimniekošanas jomā, Lietuva ir noteikusi prioritātes atkritumu novēršanas, atkārtotas izmantošanas un pārstrādāšanas (it īpaši otrreizējo izejmateriālu, tanī skaitā iepakojuma materiālu) veicināšanai, lai samazinātu sadzīves atkritumu izgāšanu un nodrošinātu augstas kvalitātes valsts sadzīves atkritumu apsaimniekošanu un administratīvos pakalpojumus. Bioloģiski sadalāmo atkritumu vākšanai un apstrādei arī jāpiešķir augsta prioritāte. Ir izstrādāts plāns palielināt atkritumu pārstrādāšanas tempus Lietuvā ieviešot sertifikācijas sistēmu produktiem un materiāliem, kas iegūti atkritumu pārstrādāšanas rezultātā, aplikot ar papildu nodokļiem pildizgāztuves un īstenojot kampaņas atkritumu šķirošanai.³⁵

³⁰ <http://ec.europa.eu/environment/waste/>

³¹ Sadzīves atkritumu apsaimniekošana Latvijā, 2013. gada februāris

³² Sadzīves atkritumu apsaimniekošana Lietuvā, 2013. gada februāris

³³ Sadzīves atkritumu apsaimniekošana Latvijā, 2013. gada februāris

³⁴ Sadzīves atkritumu apsaimniekošana Lietuvā, 2013. gada februāris

³⁵ Sadzīves atkritumu apsaimniekošana Lietuvā, 2013. gada februāris

Latvijā ir plānoti līdzīgi atkritumu apsaimniekošanas pasākumi sadzīves atkritumu apsaimniekošanai – alternatīva atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūra, attiecīgo nodokļu un nodevu sistēmas izveide un iedzīvotāju informatīvās kampaņas.³⁶

³⁶ Sadzīves atkritumu apsaimniekošana Latvijā, 2013. gada februāris

5. Iespējamā ietekme uz vidi

Programmas četrās prioritātēs kopumā ir iekļautas astoņas investīciju prioritātes, kas tiek analizētas šajā sadaļā attiecībā uz to iespējamo ietekmi uz vidi un cilvēka veselību. Investīciju prioritātes ievērojami atšķiras ar to, cik plaša un tieša vai netieša ietekme uz vidi ir iespējama. Kamēr trim investīciju prioritātēm tematiskajā mērķī "Vides saglabāšana un aizsardzība un resursu izmantošanas efektivitātes veicināšana" ir spilgti izteikta, plaša spektra un identificējama pozitīva ietekme uz vidi, investīciju prioritātēm III un IV Programmas Prioritātē ir daudz netiešāka un nenoteiktāka ietekme uz vidi. Savukārt, otrā investīciju prioritāte I Programmas Prioritātē – "Bioloģiskās daudzveidības un augsnes aizsardzība un atjaunošana un ekosistēmu pakalpojumu, tanī skaitā Natura 2000 ietvaros, un zaļās infrastruktūras veicināšana", kā jau to paredz tas nosaukums, ir tieši mērķēts uz vides uzlabošanu kā tādu.

Viscaur programmā ir uzsvērtā ilgtspējība un vides jautājumi, kam ir veltīta īpaša uzmanība. Programmas ievada daļā ir aprakstītas depopulācijas problēmas, zemā uzņēmējdarbība un mobilitāte, bezdarbs un sociālās norobežotības problēmas. Taču aprakstā minēta arī "samērā tīra vide, bioloģiskā daudzveidība un ierobežots piesārņojuma apmērs", kā arī ir ilustrētas dažas no galvenajām vides problēmām, piemēram, pamestās teritorijas (degradētās teritorijas), lauksaimniecības zemju aizaugšana, nepieciešamība uzlabot aizsargājamo teritoriju kopīgu pārvaldību. Tas atbilst ar izvēlētajiem svarīgā lēmuma faktoriem SIVN analīzei: ar depopulāciju saistītie vides jautājumi; zemas ekonomiskās aktivitātes ietekme uz vidi, aizsargājamo teritoriju pārvaldība saistībā ar ilgtspējību.

Programmā norādīts, ka I Prioritāte veltīta arī ES 2020 stratēģijas mērķim "Ilgtspējīga izaugsme". Ilgtspējīga attīstība ir minēta kā pirmā starp programmas horizontālajiem principiem, kas aptver – ekonomiskās, sociālās un vides dimensijas. Tādējādi tā ir savienojama ar ietekmes uz vidi novērtējuma rezultātiem, kad lielākā daļa identificētās iespējamās ietekmes uz vidi ir vai nu pozitīva, vai neitrāla. Vienlaikus ir jāpatur prātā, ka novērtējums stratēģiskajā līmenī nevar būt tik precīzs un ar tādu ticamības pakāpi, ar kādu var tikt novērtēta konkrētu projektu vai darbības ietekme, jo šajā stadijā ir minēti tikai atbalstāmo darbību piemēri. Tādējādi kāda veida neparedzēta negatīva ietekme uz vidi nevar tikt pilnībā izslēgta un to var risināt, ieviešot vides monitoringa programmu, kā to arī nosaka SIVN direktīva.

Nākamajā sadaļā ir analizētas visas investīciju prioritātes attiecībā uz to iespējamo ietekmi uz vidi, raksturojot tās ar iepriekš noteiktu vides aspektu kopumu un paturot prātā izvēlētos svarīgā lēmuma faktoros.

5.1. I Prioritāte Ilgtspējīga un tīra vide sadarbības ietvaros

Investīciju prioritāte 1 (c) saglabāt, aizsargāt, veicināt un attīstīt dabas un kultūras mantojumu

Specifiskais mērķis: uzlabot un attīstīt kultūras un vides mantojuma objektus, pakalpojumus un produktus, lai veicinātu apmeklētāju skaita palielināšanos Programmas teritorijā

Šīs investīciju prioritātes mērķis ir definēts kā tūrisma veicināšana saistībā ar kultūras un dabas mantojuma objektiem, skaidri norādot, ka sagaidāmais rezultāts ir apmeklētāju skaita palielināšana programmas teritorijā. Šo palielināšanu ir plānots sasniegt ar projektu palīdzību, kas uzlabos kultūras un dabas mantojuma objektus (piemēram, koka piekļuves takas, soliņi, apmeklētāju nojumes, atkritumu urnas, automašīnu stāvvietas, novērošanas platformas utt. – nevis lieli infrastruktūras elementi kā ceļi, cauruļvadi, augstsprieguma līnijas utt.).

Kamēr apmeklētāju skaita pieaugums šādās vietās var tikt vērtēts kā iespējami negatīvas ietekmes radītājs sakarā ar pieaugošo antropogēno spiedienu, šajā gadījumā tas ir jāvērtē kombinācijā ar plānotajiem kultūras un dabas mantojuma objektu uzlabojumiem. Dabas un kultūras mantojuma objekti var tikt zaudēti nevērības, bojāejas vai neatbilstošas attīstības dēļ.³⁷ Tādējādi tiek gaidīts, ka objektu uzlabojumi novērsīs nevērību un bojāeju, padarīs mantojuma objektus pieejamus sabiedrībai arī nākotnē, kā arī tiks panākta to ilgtspējīga izmantošana. Natura 2000 vietu labā prakse arī paredz, ka dabas aizsardzība un tūrisms var un, patiesībā, tiem arī vajag gūt labumu vienam no otra un aktīvi vienam otru atbalstīt.³⁸ Tas liek secināt, ka ietekme uz dabas un kultūras mantojuma objektiem būs pozitīva to stāvoklim un ilgtspējībai.

Plānots, ka Programmas atbalsts kultūras un dabas mantojumam pozitīvi ietekmēs dzīves vidi un kopumā nodrošinās papildu dimensiju vietējai ekonomikai. Šis pieņēmums ir balstīts uz 2007.-2013. gada Programmas pieredzi, kad kopīgu risinājumu rezultātā tika nodrošināta prakses apmaiņa un kopīgu tūrisma maršrutu izstrāde un citi produkti. Šādā veidā tūrisms var arī *sniegt teritorijai tik nepieciešamos ienākumus un būt reāls dzinulis aktīvai vietējai līdzdalībai dabas pārvaldībā.*³⁵

Taču joprojām pastāv risks neatbilstošai attīstībai vai neatbilstībai starp pieaugošo apmeklētāju skaitu un objekta infrastruktūras celtnespēju. Tādēļ ir svarīgi, lai kultūras un dabas mantojuma objektu apmeklētāju skaita pieaugums ir organizēts tā, lai nepakļautu riskam šos objektus. Lai izvairītos no neatbilstošas attīstības, SIVN procesa laikā tika atzīta nepieciešamība pēc ilgtspējīgas pārvaldības prakses izpēti un pieredzes apmaiņas, kas tika iekļauts Programmas aprakstā. Tas palīdzēs paplašināt zināšanu bāzi pareiziem attīstības risinājumiem, kā arī identificēt un dalīties ar esošo labāko pieredzi starp reģioniem. Taču joprojām tiek rekomendēts iekļaut Programmas nolikumā prasību nodrošināt, ka līdztekus tūrisma veicināšanas pasākumiem tiek nodrošināti adekvāti apmeklētāju infrastruktūras risinājumi un citi pasākumi objekta ilgtspējas veicināšanai. Lai savlaicīgi konstatētu un novērstu šādus neatbilstošas attīstības riskus, būtiska nozīme ir objekta monitoringam. Tiek rekomendēts iekļaut atbalstāmo kultūras un dabas mantojuma objektu ilgtspējas un antropogēnās ietekmes aspektus Programmas vides monitoringa redzeslokā.

³⁷ <http://www.english-heritage.org.uk/caring/heritage-at-risk/>

³⁸ <http://www.naturazooexchange.eu/tools/mini-sites/tourism/tourism-and-n2000>

Ieteikumi

Iekļaut Programmas rokasgrāmatā prasību nodrošināt, ka līdztekus tūrisma veicināšanas pasākumiem tiek nodrošināti adekvāti apmeklētāju infrastruktūras risinājumi un citi pasākumi objekta ilgtspējas veicināšanai.

Iekļaut atbalstāmo kultūras un dabas mantojuma objektu ilgtspējas un antropogēnās ietekmes aspektus vides monitoringa programmā.

Viena no depopulācijas un zemu ienākumu skarto teritoriju tendencēm ir bijušo lauksaimniecības zemju aizaugšana un renaturalizācijas procesi, tādējādi atstājot mazāk atklātas vietas ainavā un samazinot tās daudzveidību. Depopulācija un zemes pamešana veicina degradētu ēku rašanos ainavā un samazina tās estētiku. Tādējādi pievilcīgu un labi pasargātu un saglabātu kultūras un dabas mantojuma objektu attīstīšanai ir arī jāuzlabo vietējo ainavu daudzveidība un estētika. Ainavu daudzveidība atstās pozitīvu ietekmi uz sugu dabisko vidi, nodrošinot daudzveidīgāku dabisko vidi lielākam floras un faunas sugu skaitam. Tomēr ietekmi uz citiem vides aspektiem ir grūti identificēt un tiek apstrīdēts, ka šī ietekme paliks neitrāla. Tādā veidā iepriekš aprakstītā un analizētā prognozējamā ietekme uz šo investīciju prioritāti ir apkopota zemāk esošajā tabulā:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	o
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	+
4	Floras stāvoklis	+
5	Zemes izmantošana	o
6	Augsnes stāvoklis	o
7	Ūdens kvalitāte	o
8	Gaisa kvalitāte	o
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	+
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

Investīciju prioritāte 2 (d) aizsargāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un augsni un veicināt ekosistēmu pakalpojumus, tostarp izmantojot "Natura 2000" un zaļo infrastruktūru

Specifiskais mērķis: Uzlabot vides resursu kopīgu apsaimniekošanu

Šī investīciju prioritāte ir tieši mērķēta uz vides uzlabošanu, un uzsvars ir likts uz vides resursu, piemēram, upju, ezeru (upju baseinu), aizsargājamo teritoriju un piekrastes teritoriju kopīgu pārvaldību. Lai gan prognozējamā rezultāta rādītāji šeit ir kopīgi vides resursu pārvaldības pasākumi, paredzamais rezultāts ir arī šo dabas resursu stāvokļa uzlabošana. Šīs investīciju prioritātes ietvaros līdztekus institucionālajai sadarbībai būtu iespējami arī daži infrastruktūras projekti. Galvenie Programmā izceltie izaicinājumi vides resursu pārvaldības jomā ir kopīgu vides resursu (aizsargājamās teritorijas, upju baseini,

rūpniecības un lauksaimniecības ietekme, vides riska vadība un novēršana utt.) ilgtspējīgas pārvaldības risinājumu trūkums.

Proti, šī investīciju prioritāte ir virzīta uz vides uzlabošanu, tās būtība un mērķis ir panākt pozitīvu ietekmi uz vidi. Tādējādi šeit var tikt prognozēta pozitīva ietekme uz virkni vides aspektu. Tā kā kopīgas pārvaldības objektos var ietilpt plašs dabas objektu veidu loks (upes, ezeri, aizsargājamās sauszemes teritorijas ar dažādiem biotopiem, mitrāji, piekrastes teritorijas utt.) arī paredzamajai ietekmei uz vidi ir plaša amplitūda un tā aptver vairumu izvēlēto analīzes aspektu (skat. apkopojumu tabulu). Tādā veidā upju baseiniem, kuros ietilpst upes un ezeri, piemērotajiem kopīgajiem pārvaldības risinājumiem tiek prognozēta pozitīva ietekme vispirms jau uz ūdens kvalitāti atiecīgo upju baseinu ūdenstilpnēs un gruntsūdeņos. Savukārt Ūdens kvalitātes uzlabošanai ir pozitīva ietekme uz dzeramā ūdens kvalitāti un piegādi mājāsaimniecībām, it īpaši tām, kuras izmanto individuālos ūdens avotus. Tas nozīmē pozitīvu ietekmi uz iedzīvotāju veselību, jo tīrs un atbilstošs dzeramais ūdens ir galvenais priekšnoteikums labai cilvēka veselībai un ir definēts kā ES mērķis (Ūdens pamatdirektīva). Tiek prognozēts, ka aizsargājamajām teritorijām piemērotie pārvaldības risinājumi uzlabos biotopu aizsardzību un bioloģiskās daudzveidības stāvokli, floras un faunas stāvokli šajās teritorijās. Tāpat arī jebkuri pārvaldības risinājumi, kas tiek piemēroti riska vadībai, kā, piemēram, plūdi, ugunsgrēks, ķīmikāliju noplūde utt., samazina kaitējumu iespējamo katastrofu gadījumā un tādēļ tiem ir pozitīva ietekme uz vidi virszemes un gruntsūdeņu aizsardzības un kvalitātes, augsnes piesārņojuma un arī gaisa kvalitātes ziņā.

SIVN procesa laikā tika norādīts uz negatīvas renaturalizācijas procesiem saistībā ar zemes pamešanu, kā arī negatīvo ietekmi uz augsnes auglību un bioloģisko daudzveidību, ko rada viensugas zemkopība un agroindustrija. Šie procesi ir minēti arī Programmā, un ir iespējami atbilstoši pārvaldības risinājumi un citi projekti. Tādējādi var tikt prognozēta pozitīva ietekme arī attiecībā uz atbilstošu un daudzveidīgu zemes izmantošanu, veselīgu augsnes stāvokli, ainavas daudzveidības un bioloģiskās daudzveidības aizsardzību un uzlabošanu ne tikai aizsargājamajās teritorijās, bet daudz plašāk.

Tāpat arī pasākumi, kas saistīti ar sabiedrības izglītošanu un izpratnes vairošanu, apmācību un semināru rīkošanu, var būt šīs investīciju prioritātes atbalstīti pasākumi. Šādi pasākumi var palīdzēt uzlabot situāciju ar diezgan negatīvu attieksmi plašākā sabiedrībā, pašvaldības ieskaitot, pret aizsargājamajām teritorijām *Natura 2000* tīkla ietvaros³⁹. Tā kā negatīva attieksme var rezultēties negatīvās darbībās un rezultātos attiecībā uz bioloģisko daudzveidību, augsnes aizsardzību un citiem vides faktoriem, tiek prognozēta šāda veida darbības un rezultātu pozitīva ietekme uz *Natura 2000* vietām un virkni vides aspektu. Tā kā Programmas teritorijas iedzīvotāji ir minēti kā viena no galvenajām šīs investīciju prioritātes mērķa grupām, ir atbilstoši attieksmes problēmas apskatīt šajā investīciju prioritātē, piemēram, atbalsts aizsargājamo teritoriju iedzīvotāju vietējās sadarbības izveidošanai un atbalstīšanai, izveidojot vai atbalstot vietējās NGO.

SIVN procesa laikā tika konstatēts, ka bieži vien ir grūti novērtēt bioloģiskās daudzveidības izmaiņas, jo trūkst labas kvalitātes datu par sugām un biotopiem vai arī šie dati ir nepilnīgi

³⁹ Programmā ir tikuši iekļauti SIVN ieteikumi pievērst uzmanību plašākas sabiedrības negatīvajai attieksmei pret *Natura 2000*.

gan apjoma, gan laika ziņā (gan natura 2000 teritoriju iekšienē, gan ārpus tām).⁴⁰ Tas ir atzīts arī Programmas ietvaros, un pasākumi, kuru mērķis ir bioloģiskās daudzveidības datu kopu izveide Natura 2000 ietvaros un ārpus tās, palīdzēs kontrolēt un sekot bioloģiskās daudzveidības situācijai programmas teritorijā.

Analizētā paredzamā ietekme ir apkopota zemāk esošajā tabulā:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	+
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	+
4	Floras stāvoklis	+
5	Zemes izmantošana	+
6	Augsnes stāvoklis	+
7	Ūdens kvalitāte	+
8	Gaisa kvalitāte	0
9	Klimata izmaiņas	0
10	Kultūras mantojums	0
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

Lai izsekotu paredzamo pozitīvo ietekmi uz vidi, tiek rekomendēts iekļaut katra objekta attiecīgos vides aspektus monitoringa Programmā. Piemēram, ūdens kvalitātes aspektu un atbilstošos parametrus, piemēram, COD vai barības vielu koncentrāciju ūdenstilpņu gadījumā u.tml. Ja iespējams monitoringa programmā vajadzētu iekļaut arī ilgtermiņa un netiešo ietekmi.

Ieteikumi

Iekļaut vides monitoringa programmā iesaistīto objektu attiecīgos vides aspektus (piemēram, ūdens kvalitātes uzlabošanās, bioloģiskās daudzveidības izmaiņas, faunas, floras stāvoklis utt.)

Investīciju prioritāte 3(e) veikt darbības, lai uzlabotu pilsētvidi, atdzīvīnātu pilsētas, atjaunotu un attīrītu pamestas rūpnieciskās teritorijas (tai skaitā pārveidei paredzētās zonas), samazinātu gaisa piesārņojumu un veicināt trokšņa mazināšanas pasākumus

Specifiskais mērķis: Atjaunot teritorijas ar vides problēmām Programmas teritorijā

Šīs Programmas investīciju prioritātes mērķis ir koncentrēts uz teritoriju ar vides problēmām atjaunošanu, lai veicinātu ekonomisko attīstību, jo infrastruktūras vizuālā un strukturālā degradācija un pilsētas/pašvaldības vides problēmas ir faktori, kas traucē

⁴⁰ Vides politikas stratēģija 2009.–2015. gadam, Vides ministrija, Rīga, <http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/>

reģiona iedzīvotāju ekonomiskajam potenciālam un labklājībai⁴¹. Tādēļ šī investīciju prioritāte tiek īpaši koncentrēta uz vides problēmu risināšanu, uzlabojot pilsētas/pašvaldības teritorijas un izveidojot infrastruktūru un pakalpojumu sakarus turpmākai attīstībai.

Ir paredzams, ka sabiedriskās infrastruktūras nodrošināšanai būs pozitīva ietekme uz iedzīvotāju veselību, nodrošinot piekļuvi tīram un pietiekamam dzeramā ūdens daudzumam un notekūdeņiem. Ir iespējams, ka pasākumiem var būt netieša ietekme uz uzlabotu ūdens kvalitāti un augsnes stāvokli, samazinot augsnes un gruntsūdeņu piesārņojumu šajās teritorijās.

Atjaunotās teritorijas ļaus tās atbilstoši izmantot nākotnē un attīstīt, tādējādi nodrošinot zemes izmantošanas stāvokļa uzlabošanas kopumā. Proti, nebūs vajadzības iegādāties jaunu zaļo teritoriju attīstībai, jo tā vietā būs pieejamas atjaunotas degradētās teritorijas. Atjaunošana sniegs ieguldījumu arī vietējās ainavas estētiskajā aspektā. To pašu var teikt arī par investīciju prioritātes apmācību un pieredzes apmaiņas pasākumiem, jo to mērķis būs zemes izmantošanas un atjaunošanas labāka plānošana.

Tomēr citu šajā novērtējumā iekļauto vides aspektu ietekmi ir grūtāk prognozēt, tādēļ tiem tiek prognozēta neitrāla ietekme. Atjaunošana var būt tieši vai netieši, piemēram, saistīta arī ar kultūras mantojuma objektu, taču tas ir ļoti atkarīgs no vietējās situācijas un nevar tikt prognozēts stratēģiskajā līmenī. Atjaunošanas stadijā var tikt prognozēta zināma negatīva ietekme – tajā ietilpst paaugstināts trokšņu līmenis, putekļu izmete, transporta intensitāte, vibrācijas – tipiska būvlaukuma ietekme. Taču tā tiek prognozēta kā vietēja mēroga un īstermiņa. Tādējādi atjaunotās teritorijas gala rezultāts tiek vērtēts kā svarīgāks par īstermiņa un vietēja rakstura traucējumu ietekmi. Tādējādi šīs investīciju prioritātes ietekme var tikt apkopota šādi:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	o
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	o
4	Floras stāvoklis	o
5	Zemes izmantošana	+
6	Augsnes stāvoklis	+
7	Ūdens kvalitāte	+
8	Gaisa kvalitāte	o
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	o
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

Negatīvs rezultāts būtu atjaunotās teritorijas neatbilstoša attīstība pēc projekta vai neatbilstība atjaunošanas procesā, piemēram, neatbilstoša atkritumu apsaimniekošana.

⁴¹ SIVN procesa laikā tika konstatētas vairāku degradēto teritoriju vizuālas un strukturālas degradācijas pazīmes.

Tādēļ atkal tiek rekomendēts iekļaut objektus monitoringa Programmā. Ja iespējams, arī ilgtermiņa netiešo ietekmi.

Ieteikumi

Iekļaut monitoringa programmā iesaistīto objektu attiecīgos vides aspektus (pienācīgu atkritumu apsaimniekošanu, celtniecības stadijas ietekmi, ilgtermiņa netiešo pēc atjaunošanas ietekmi).

5.2. II Prioritāte Atbalsts darbaspēka mobilitātei un nodarbinātībai

Investīciju prioritāte 1(a) atbalstīt uzņēmumu inkubatoru attīstību un investīcijas pašnodarbinātības, mikrouzņēmumu un darījumdarbības izveidē

Specifiskais mērķis: radīt nodarbinātības iespējas, atbalstot uzņēmējdarbību

Šī investīciju prioritāte ir mērķēta uz vietējo uzņēmumu dibināšanu un atbalstu. Tās mērķis ir veicināt nodarbinātības pozitīvas tendences, atbalstot uzņēmumu dibināšanu, mikrouzņēmumus un pašnodarbinātos, kur rezultātu rādītājs ir jaunizveidoti uzņēmumi.⁴² Šīs investīciju prioritātes ietekmi uz vidi var raksturot kā visnetiešāko un ar augstu nenoteiktas paredzamības pakāpi. Programmas nolūks nav nodrošināt atbalstu lielu rūpniecības uzņēmumu radīšanai ar augstu negatīvās ietekmes uz vidi potenciālu.

Mazo uzņēmumu atbalstīšana lauku rajonos veicina lauku dzīvi un dzīvesveidu kopumā, kā arī veicina to, ka iedzīvotāji nevēlas pamest savu teritoriju. Tādējādi ir potenciāls uzlabot iesaistīto un saistīto personu dzīves kvalitāti⁴³, kā arī samazināt vairākas tipiskas vides problēmas, kas raksturīgas depopulācijai pakļautajiem lauku rajoniem. Piemēram, zemes pamešana un aizaugšana, pamestas un nolaistas ēkas. Iedzīvotāju esamība var palielināt vai vismaz noturēt esošajā līmenī zāles pļaušanu un lauku kultivēšanu, tādējādi novēršot aizaugšanu un renaturalizācijas procesus, stiprinot bioloģisko un ainavu daudzveidību un estētiku, pasargājot atklātās vietas no aizaugšanas. Vietējai uzņēmējdarbībai arī tiek prognozēta netieša pozitīva ietekme attiecībā uz atbilstošu un daudzveidīgu zemes izmantošanu vai neliela mēroga bioloģisko zemkopību, pļavu saglabāšanu, kā arī kultūras mantojuma saglabāšanu ar vietējo amatnieku palīdzību (ēkas un iekārtas ieskaitot). Ienākumu radīšana kopumā nozīmē mazāk vizuāli un strukturāli degradētu vai pamestu ēku, tādējādi sniedzot ieguldījumu ainavas estētikā.

⁴² SIVN procesa laikā vietējo mazo uzņēmumu sadarbības svarīguma aspekts tika ievērots šajā investīciju prioritātē.

⁴³ Agnese Cimdiņa un Ieva Raubiško. Dzīve un darbs Latvijas laukos. Antropoloģiska pieeja. Izdevniecība Zinātne, Rīga, 2012.

Netiek plānots, ka šāds atbalsts vietējā biznesa radīšanai novedīs pie videi kaitīgas uzņēmējdarbības atbalsta. Neskatoties uz to, ir ieteicams iekļaut projekta pasākumus monitoringa Programmā, lai identificētu jebkuru neparedzamu ietekmi uz vidi.

Analizētā prognozējamā ietekme uz vidi var tikt apkopota, kā parādīts zemāk esošajā tabulā:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	+
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	o
3	Faunas stāvoklis	+
4	Floras stāvoklis	+
5	Zemes izmantošana	+
6	Augsnes stāvoklis	o
7	Ūdens kvalitāte	o
8	Gaisa kvalitāte	o
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	+
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

Investīciju prioritāte 2 (ETS): īstenot pārrobežu darba tirgu integrāciju, tostarp pārrobežu mobilitāti, kopīgas nodarbinātības iniciatīvas vietējā mērogā, informatīvus un konsultatīvus pakalpojumus un kopīgu apmācību

Specifiskais mērķis: palielināt darba iespējas, uzlabojot darbaspēka mobilitāti un prasmes

Attiecībā uz šo investīciju prioritāti īpaša uzmanība tiek pievērsta darbaspēka iemaņu uzlabošanai ar izglītības palīdzību (uzlabota apmācība, apmaiņa, mācību prakse utt.) un izglītības programmu saskaņošana ar darba tirgus vajadzībām, kā arī uz pārrobežu nodarbinātības veicināšanu un informācijas apmaiņu par pieprasītajiem amatiem nepieciešamajām iemaņām. Cits darbaspēka mobilitātes aspekts, kuru Programma plāno uzlabot šīs investīciju prioritātes ietvaros, ir pārrobežu ceļu infrastruktūras uzlabošana, kas veicinās darbaspēka mobilitātes pieaugumu.

Tiek prognozēts, ka darbaspēka iemaņu uzlabošanas un darba tirgus vajadzību saskaņošanas aspektam var būt netiešāka, diezgan grūti identificējama ietekme uz vidi. Koncentrējoties uz depopulācijas un zemas ekonomiskās aktivitātes ietekmes uz vidi, tiek prognozēts, ka uzlabotas un atbilstošas darbaspēka iemaņas, mobilitāte un darbu pieejamība ļaus iedzīvotājiem palikt savās teritorijās un samazinās pārceļošanu. Līdzīgi iepriekšējās investīciju prioritātes iemesliem, tiek prognozēts, ka šis rezultāts novērsīs negatīvu ietekmi uz vidi, kas saistīts ar zemes pamešanu un depopulāciju, piemēram, lauku aizaugšana, renaturalizācijas procesi, ainavas un bioloģiskās daudzveidības zaudēšana, pamestas un nolaistas ēkas. Iedzīvotāju esamība var palielināt vai vismaz noturēt esošajā līmenī zāles pļaušanu un lauku kultivēšanu, tādējādi novēršot aizaugšanu un

renaturalizācijas procesus, stiprinot bioloģisko un ainavu daudzveidību un estētiku, pasargājot atklātās vietas no aizaugšanas.

Ceļu rekonstrukcijas projektiem ir tiešāka un paredzamāka ietekme uz vidi. To var iedalīt rekonstrukcijas fāzes ietekmē un pēc rekonstrukcijas vai ceļa ekspluatācijas ietekmē. Ceļu rekonstrukcijai var prognozēt tādu negatīvu ietekmi kā augsnes aizskaršana, vibrācijas, troksnis un putekļu izmetes – tipiska būvniecības ietekme. Taču šai ietekmei ir ierobežota teritorija būvlaukuma tuvumā un laika ierobežojums, kas ceļa rekonstrukcijas gadījumā var vidēji ilgt divus gadus vai mazāk. Pēc ceļa rekonstrukcijas augsne un piegulošā zona var tikt piesārņota ar dažādiem pretslīdes produktiem, izplūdes nogulsnēm un gadījuma rakstura narftas produktu noplūdēm. Tiek prognozēts, ka paaugstinātā satiksmes intensitāte radīs izplūdes gāzu un putekļu emisiju, palielinās trokšņu līmeni un vibrācijas.

Lai savlaicīgi identificētu jebkādu būtisku negatīvu ietekmi un to mazinātu, teritorijai svarīgu vides aspektu identificēšana un potenciālās ietekmes mazināšanas pasākumi ir svarīgi jau projekta ierosināšanas vai vismaz projekta izstrādes stadijā. Tādējādi tiek rekomendēts iekļaut ietekmes uz vidi novērtējuma prasības, kas atbilst konkrētā projekta teritorijai, projektu saturā.

Ieteikumi

Iekļaut ietekmes uz vidi novērtējuma prasības, kas atbilst konkrētā projekta teritorijai, ceļu rekonstrukcijas projektu saturā.

Tomēr galveno lomu pārrobežu reģionu sociālās un ekonomiskās attīstības kontekstā spēlē darbaspēka mobilitāte. Ir jāņem vērā arī Latvijas un Lietuvas vietējie apstākļi – vietējās apdzīvotības sarūkšana, jau tā zemā satiksmes intensitāte uz lauku ceļiem un pārrobežu krustpunktos, sliktais ceļu stāvoklis, vietām ekstremāli zemā ceļu kvalitāte, it īpaši pavasarī un ziemā. Tādēļ var secināt, ka vietējās ceļu infrastruktūras uzlabojumi atsvērs iepriekš aprakstīto negatīvo ietekmi un kopumā tam būs pozitīva vai neitrāla ietekme uz vidi un pozitīva sociāli-ekonomiska ietekme. Piemēram, grants ceļu asfaltēšana samazinās putekļu daudzumu un palielinās braukšanas drošību, kā arī vispārējo satiksmes drošību, tādējādi pozitīvi veicinot sabiedrības veselības aspektus.

Šīs investīciju prioritātes prognozējamā ietekme ir apkopota zemāk esošajā tabulā:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	+
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	0
4	Floras stāvoklis	0
5	Zemes izmantošana	0
6	Augsnes stāvoklis	0
7	Ūdens kvalitāte	0

8	Gaisa kvalitāte	-
9	Klimata izmaiņas	0
10	Kultūras mantojums	+
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

Ieteikumi

Iekļaut vides monitoringa programmā rekonstruētos ceļu posmus, pievēršot uzmanību vides aspektiem, kas norādīti rekonstrukcijas projektu vides ietekmes novērtējumā. Gaisa kvalitāte (putekļi, troksnis) var būt monitoringa parametri, kas piemērojami visām vietām.

5.3. III Prioritāte Sociālā integrācija kā teritoriālās attīstības priekšnosacījums

Investīciju prioritāte 1 (a): investēt veselības aprūpes un sociālajā infrastruktūrā, kas sniedz ieguldījumu valsts, reģionālajā un vietējā attīstībā, mazināt atšķirības veselības stāvokļa ziņā, veicināt sociālo iekļaušanu ar sociālo, kultūras un atpūtas pakalpojumu uzlabotas pieejamības palīdzību un veicināt pāreju no institucionāliem uz pašvaldību pakalpojumiem

Specifiskais mērķis: palielināt darba iespējas, uzlabojot darbaspēka mobilitāti un prasmes

Šīs Investīciju prioritātes ietvaros Programma sniegs iespējas personām, kam pastāv sociālās izstumšanas risks, piekļūt valsts sniegtajiem pakalpojumiem (tajā skaitā veselības aprūpes pakalpojumiem) un darba iespējām, uzlabojot un attīstot augstas kvalitātes sociālos pakalpojumus, plašāk iesaistot vietējās kopienas un NVO, atbalstot viņu rehabilitāciju. Sagaidāmais rezultāts ir uzlaboti sociālie pakalpojumi un efektīvi sociālās integrācijas pasākumi. Specifiskās darbības varētu būt sociālo pakalpojumu sniegšanai nepieciešamās infrastruktūras uzlabošana, sociālo pakalpojumu speciālistu kompetenču uzlabošana u.c.

Nav iespējams identificēt tiešas šīs investīciju prioritātes ietekmes uz vidi, izņemot būtisku pozitīvu ietekmi uz iedzīvotāju veselību. Paredzamo pozitīvo ietekmi uz iedzīvotāju veselību skaidri nosaka investīciju prioritāte – uzlabot šādu pakalpojumu pieejamību. Sociālā rehabilitācija, integrācijas pasākumi un atsevišķu personu nodarbinātība arī sniedz pozitīvu ieguldījumu atsevišķu personu un iedzīvotāju kopumā veselības aspektā.

Attiecībā uz citām ietekmēm uz vidi SIVN ietvaros ietekmes ir daudz neprognozējamākas. Starp vides aspektiem un Programmas aktivitātēm nevar noteikt tiešas vai netiešas cēloņsakarības ar adekvātu pamatojumu. Tāpēc tiek uzskatīts, ka ietekmes ir neitrālas.

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības maiņa	0
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	0
4	Floras stāvoklis	0
5	Zemes izmantošana	0
6	Augsnes stāvoklis	0
7	Ūdens kvalitāte	0

8	Gaisa kvalitāte	0
9	Klimata izmaiņas	0
10	Kultūras mantojums	0
11	Ainavas daudzveidība un estētika	0

Investīciju prioritāte 2 (b): sniegt atbalstu trūcīgu kopienu fiziskai, ekonomiskai un sociālai atjaunošanai pilsētās un lauku rajonos

Specifiskais mērķis: uzlabot dzīves apstākļus mazāk attīstītajās kopienās un teritorijās

Šīs aktivitātes ietvaros ir paredzēti neliela mēroga sadarbības projekti, tajā skaitā neliela mēroga infrastruktūra mazāk attīstītajiem apgabaliem un teritorijām. Aktivitātes var būt vietēja mēroga sadarbības aktivitāšu īstenošana mazāk attīstītajiem apgabaliem, neliela mēroga mazāk attīstīto apgabalu infrastruktūras uzlabošana vai izveide, kopienu problēmu apzināšana, izglītība un apmācības.

Netiešā dzīves apstākļu uzlabošanās ietekme šādos reģionos varētu būt saistīta ar vispārējiem iedzīvotāju veselības uzlabojumiem. Starp vides aspektiem un Programmas aktivitātēm nevar noteikt tiešas vai netiešas cēloņsakarības ar adekvātu pamatojumu. Tādējādi ietekmes visdrīzāk būs neitrālas.

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības maiņa	0
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	0
4	Floras stāvoklis	0
5	Zemes izmantošana	0
6	Augsnes stāvoklis	0
7	Ūdens kvalitāte	0
8	Gaisa kvalitāte	0
9	Klimata izmaiņas	0
10	Kultūras mantojums	0
11	Ainavas daudzveidība un estētika	0

Neskatoties uz to, ka šī prioritārā virziena ietvaros nav paredzamas būtiskas ietekmes uz vidi, tomēr ir ieteicams iekļaut projektus vides monitoringa Programmā un novērtēt, vai šo aktivitāšu ieviešanas gaitā nav novērojamas kādas negatīvas ietekmes.

Rekomendācijas

Iekļaut projektus vides monitoringa Programmā, lai novērtētu, vai aktivitāšu ieviešanas gaitā nav novērojamas kādas negatīvas ietekmes.

5.4. IV Prioritāte Uzlabota dzīves kvalitāte efektīvu publisko pakalpojumu un administrācijas rezultātā

Investīciju prioritāte 1 (ETS): veicināt tiesisko un administratīvo sadarbību un sadarbību starp iedzīvotājiem un iestādēm

Specifiskais mērķis: Uzlabot publisko pakalpojumu efektivitāti, spēcīnot kompetenci un sadarbību starp institūcijām

Šīs Investīciju prioritātes ietvaros Programmas mērķis ir nodrošināt valsts pakalpojumus sniedošo organizāciju sadarbību un iedzīvotāju un iestāžu sadarbību, bet attiecībā uz tēmām, ko jau neaptver citas Programmas prioritātes. Programmas mērķis ir atbalstīt civiliedzīvotāju aizsardzības un drošības garantēšanas aktivitātes, lai apkarotu un novērstu pārrobežu noziedzību un uzlabotu civilo drošību.

Ņemot vērā mērķu un aktivitāšu veidu, nav identificētas tiešas vai netiešas ietekmes uz vidi. Iespējams, vispārējo uzlabojumu valsts sniegto pakalpojumu, drošības un glābšanas jomā var parādīties dažas netiešas pozitīvās ietekmes, tomēr neskaidrības līmenis ir ļoti augsts un tāpēc paredzams, ka vides ietekmes būs neitrālas, kā norādīts zemāk tabulā:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības maiņa	0
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	0
4	Floras stāvoklis	0
5	Zemes izmantošana	0
6	Augsnes stāvoklis	0
7	Ūdens kvalitāte	0
8	Gaisa kvalitāte	0
9	Klimata izmaiņas	0
10	Kultūras mantojums	0
11	Ainavas daudzveidība un estētika	0

Līdzīgi kā Prioritārā virziena 3 rekomendācijā, neskatoties uz to, ka nav paredzamas būtiskas ietekmes uz vidi, tomēr ir ieteicams iekļaut projektus vides monitoringa Programmā, lai kontrolētu neparedzētu negatīvu ietekmju rašanos aktivitātes īstenošanas gaitā.

Rekomendācijas

Iekļaut projektus vides monitoringa Programmā, lai kontrolētu neparedzētu negatīvu ietekmju rašanos aktivitātes īstenošanas gaitā.

6. Alternatīvā analīze

Programmas sagatavošanas veida dēļ nav iespējams definēt iekšējas Programmas alternatīvas. Programma tiek gatavota pēc savstarpējas vienošanās (starp Latviju un Lietuvu) par investīciju prioritātēm, mērķiem un praktisko rezultātu indikatoriem, kam tiks piešķirti konkrēti finanšu resursi. Tādējādi Programmas sagatavošanas metodoloģija neļauj noteikt reālas, konkrētas alternatīvas, tāpēc SIVN ietvaros izvērtētā alternatīva ir "nulles alternatīva"- tas ir variants, ja pārbaudāmā Programma netiek īstenota.

Šī Vides pārskata 5.nodaļā attēlotās iespējamās vides ietekmes parāda sagaidāmo ietekmju tendences salīdzinājumā ar pašreizējo situāciju. Ņemot vērā nulles alternatīvu, Programmas aktivitātes netiks īstenotas, līdz ar to nebūs arī paredzamo ietekmju. Tomēr kopumā lielākā daļa paredzamo ietekmju tieši vai netieši ir pozitīvas (sk. 5.nodaļu). Tādējādi var secināt, ka arī videi labāks ir Programmas ieviešanas variants nekā nulles alternatīva.

7. Pārraudzības pasākumi

Saskaņā ar SIVN Direktīvas 10.pantu, dalībvalstis pastāvīgi pārrauga plānu un programmu īstenošanas ietekmi uz vidi, lai agrīnā pakāpē konstatētu iepriekš neparedzētu nelabvēlīgu ietekmi un varētu veikt atbilstīgu korigējošu darbību. Lai izpildītu šīs prasības, jāievieš vides pārraudzības Programma vai jāizmanto esošie pārraudzības pasākumi ar mērķi izvairīties no pārraudzības dublēšanās, kā skaidri norādīts SIVN Direktīvas 10.pantā.

Tādējādi, lai izpildītu šo SIVN Direktīvas prasību, ieteicams Programmas pārraudzības mehānismā ietvert vides aspektus.

Ieteicamie pārraudzības parametri:

Vispārīgi vides pārraudzības Programmā ieteicams izmantot to pašu vides aspektu kopumu, kā šajā SIVN, lai pārraudzības rezultātus varētu salīdzināt ar prognozēm:

Nr.	Vides aspekts
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība
3	Faunas stāvoklis
4	Floras stāvoklis
5	Zemes izmantošana
6	Augsnes stāvoklis
7	Ūdens kvalitāte
8	Gaisa kvalitāte
9	Klimata izmaiņas

10	Kultūras mantojums
11	Ainavas daudzveidība un estētika

Šī vides ziņojuma 5.nodaļā sniegti konkrētāki ieteikumi par katru investīciju prioritāti. Šeit var arī izvēlēties projektam paredzētus pārraudzības parametrus, kas iekļaujas šajā novērtējumā izmantotā plašākā vides aspektu kategorijā (piemēram, izmaiņas trokšņa un putekļu izmešu ziņā tuvumā esošo ceļu rekonstrukcijas procesā – minētais varētu iekļauties gaisa kvalitātes vai noteiktu ūdens kvalitātes parametru kategorijā, tādu kā COD). Projektam paredzētus parametrus var secināt no pirms projekta sagatavotiem ziņojumiem par ietekmes uz vidi novērtējumu, ja tādi piemērojami, vai no projekta priekšlikuma dokumentiem, kur aprakstīti sagaidāmie projekta rezultāti.

Ir ieteicams vērst īpašu uzmanību trīs robežšķērsošanas ceļu rekonstrukcijas projektiem (robežšķērsošanas punktos Bauska-Bērzi-Žeimelis, Mažeikai-Ezere-Embūte un Nereta-Pandelys) kā tādiem, kas var radīt iespējamu negatīvu ietekmi uz gaisa kvalitāti. Monitorējamie rādītāji ir trokšņa, sīko daļiņu (PM), slāpekļa oksīda (NOx) un oglekļa monoksīda (CO) emisijas rekonstruētajos ceļu posmos. Ieteicamā monitoringa metode ir trokšņa un emisiju modelēšana, kas balstās uz satiksmes intensitātes mērījumiem.

8. Kopsavilkums

Šajā nodaļā ir apkopota apkārtējās vides pārskatā sniegtā netehniska rakstura informācija. Šis pārskats tika sagatavots Latvijas-Lietuvas starptautiskās sadarbības programmas 2014.-2020. gadam (Programma) stratēģiskā vides ietekmes novērtējuma (SIVN) ietvaros. SIVN mērķis ir nodrošināt pamatu vides aizsardzības plānošanas procedūru sākotnējā stadijā un veicināt vides apsvērumu integrēšanu, sagatavojot un pieņemot plānus un Programmas. SIVN juridiskās prasības ir definētas EK Direktīvā 2001/42/EC par to, kā ir izvērtējama konkrētu plānu un Programmu ietekme uz vidi (SIVN Direktīva).

Vides pārskatā īsumā ir aprakstīta SIVN procedūra, sniegta vispārīga informācija par plānošanas dokumentiem un vides stāvokli, kā arī izvērtēta plānošanas dokumentu iespējamā ietekme uz vidi. Šajā dokumentā ir iekļautas arī rekomendācijas varbūtējo vīdei nodarīto negatīvo postījumu prevencijai vai samazināšanai.

Programma aptver teritoriju, kas stiepjas no Baltijas jūras rietumos līdz ES ārējai robežai ar Krieviju un Baltkrieviju austrumos. Programmā ietilpst trīs Latvijas reģioni (Kurzeme, Zemgale, Latgale) un seši Lietuvas apgabali (Klaipēda, Telši, Šauļi, Paņeveža, Utena un Kauņa).

Balstoties uz izvērtētajām sociālekonomiskās situācijas tendencēm šajos reģionos un izpētīt priekšrocības, iespējas, trūkumus un apdraudējumus, Programmā tika definētas četras Prioritātes:

- ❖ I Prioritāte: Ilgtspējīga un tīra vide sadarbības rezultātā
- ❖ II Prioritāte: Nodarbinātības un darbaspēka mobilitātes uzlabošana;

- ❖ III Prioritāte: Sociālā integrācija kā teritoriālās attīstības priekšnoteikums;
- ❖ IV Prioritāte: Uzlabota dzīves kvalitāte efektīvu publisko pakalpojumu un pārvaldes rezultātā

Šī Programma atspoguļo arī citu plānošanas politiku un stratēģiju mērķus un ir saskaņota ar šajos dokumentos ietvertajiem uzdevumiem. Eiropas Savienības Kohēzijas politikas ietvaros tiek atbalstīti dažādi ES dalībvalstu reģioni, kas strādā kopā un veido starptautiskas sadarbības programmas. Primārais sadarbības mērķis ir samazināt robežu kā administratīvo, juridisko un psiholoģisko barjeru ietekmi, risināt kopīgas problēmas un likt lietā neizmantoto potenciālu. Programma iet roku rokā ar stratēģijas „ES 2020” galvenajām prioritātēm – gudra, ilgtspējīga un integrējoša izaugsme. Programmas mērķi ir saskaņoti arī ar Latvijas un Lietuvas ilgtermiņa un stratēģiskās plānošanas dokumentiem.

Programmas reģionus var principā raksturot kā rajonus ar salīdzinoši tīru vidi un labu stāvokli attiecībā uz bioloģisko daudzveidību. Rūpnieciskā un lauksaimnieciskā ražošana dažu pēdējo gadu desmitu laikā ir samazinājusies, uzlabojot atsevišķām sugām nepieciešamo dabisko vidi, savukārt mežizstrādes apjomu palielinājums, klimata pārmaiņas, eitrofikācija un lauksaimniecības intensitātes pieaugums var nākotnē atkal apdraudēt ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību. Nozīmīgs solis ceļā uz to, lai aizsargātu bioloģisko daudzveidību, apdraudētās sugas un dabisko vidi, bija Natura 2000 teritoriju izveide. Latvijā šīs teritorijas aptver aptuveni 12% valsts kopējās teritorijas, bet Lietuvā – 15,3% valsts teritorijas.

Ainavas attīstība tiek plaši ietekmēta saistībā ar iedzīvotāju skaita samazināšanos abās Programmas valstīs un iekšējo migrāciju, samazinoties apdzīvotībai lauku rajonos un palielinoties pilsētās. Negatīvas tendences ainavas izmaiņās tika īpaši novērotas 20. gadsimta deviņdesmitajos gados un trešās tūkstošgades sākumā, kad vienlaikus ar būtisku iedzīvotāju skaita samazināšanos lauku rajonos aizauga arī lauksaimniecībā izmantojamā zeme. Šādu renaturalizācijas procesu rezultāti ir saistāmi ne vien ar samazinātu ainavas daudzveidību, bet arī ar vizuāli degradējušām un pamestām ēkām, kas joprojām ir viena no ainavas attīstības problēmām daudzos lauku reģionos.

Programmas aptvertā reģiona saldūdens vispārējā pieejamība un kvalitāte ir salīdzinoši laba. Programmas reģionā ietilpst četrus upju baseini – Nemunas, Ventas, Lielupes un Daugavas baseini. Pašreizējā ūdens pārvaldes sistēma abās valstīs tiek organizēta saskaņā ar upju baseinu pārvaldīšanas plāniem, kuros ir definēti konkrēti pasākumi, kas veicami katras upes baseinā, lai risinātu konstatētās problēmas un uzlabotu ūdens kvalitāti. Salīdzinot tos ar citiem baseiniem Lietuvā un Latvijā, ir secināms, ka vissliktākā ūdens ekoloģiskā kvalitāte ir Lielupes baseinā, kur ūdens piesārņojumu galvenokārt izraisa lielais lauksaimniecības un sadzīves barības vielu daudzums. Viens no Programmas mērķiem ir kopīgi veicamas darbības upju baseinu plānu pārvaldīšanā.

Salīdzinājumā ar daudz blīvāk apdzīvotajām un rūpnieciski attīstītākajām Eiropas valstīm, gaiss Latvijā un Lietuvā kopumā un līdz ar to arī Programmas apgabalos ir piesārņots ievērojami mazāk. Šobrīd Programmas reģionā nav konstatētas būtiskas problēmas, kas būtu risināmas ES pašreizējās gaisa kvalitātes atbilstības politikas kontekstā.

Lielāko daļu atkritumu saražo pašvaldības. Šī iemesla dēļ Latvijā ir nepieciešama sistemātiska pieeja kopējo ES atkritumu nozares mērķu sasniegšanai. Lietuvā vairums

atkritumu joprojām tiek noglabāti pildizgāztuvēs. Lai gan pārstrādāto atkritumu apjoms Latvijā un Lietuvā attiecībā pret pildizgāztuvēs noglabāto atkritumu daudzumu pieaug, būs jāiegulda liels darbs, lai 2020. gadā sasniegtu ES noteikto mērķi pārstrādāt 50% atkritumu.

Programma piedāvā kopā astoņas investīciju prioritātes, kas ir izkārtotas četrās prioritātēs. Tās tika analizētas, ievērojot to iespējamo ietekmi uz vidi un cilvēku veselību.

Investīciju prioritātes atšķiras atkarībā no tā, cik tieša vai netieša ietekme uz vidi ir sagaidāma, kā arī no tā, ar kādu precizitātes pakāpi šo ietekmi ir iespējams prognozēt. Ja trim investīciju prioritātēm tematiskajā mērķī „Vides saglabāšana un aizsardzība un resursu efektīvas izmantošanas veicināšana” pozitīvā ietekme uz vidi ir spilgtāk izteikta, plašāka un identificējamāka, III un IV Programmas prioritātēm tā ir daudz netiešāka un nenoteiktāka.

I Prioritāte Ilgtspējīga un tīra vide sadarbības rezultātā

Tematiskais mērķis: vides saglabāšana un aizsardzība un resursu efektīvas izmantošanas veicināšana

Investīciju prioritāte 1 (c): saglabāt, aizsargāt, veicināt un attīstīt dabas un kultūras mantojumu

Šīs investīciju prioritātes mērķis ir tūrisma veicināšana, attīstot kultūras un dabas mantojuma objektus ar projektu palīdzību. Piemēram, uzlabojot to saglabāšanas stāvokli, infrastruktūras elementus tūristiem utt.

Tiek sagaidīts, ka, uzlabojot objektu stāvokli, tiks novērsta to neievērojamība un bojāeja, tie kļūs pieejami sabiedrībai arī nākotnē, tiks panākta to ilgtspējīga izmantošana. Tādējādi paredzams, ka ietekme uz dabas un kultūras mantojuma objektiem būs pozitīva. Var būt sagaidāmi arī daži pozitīvi blakusefekti, kas ietekmēs zemo iedzīvotāju blīvumu un bezdarbu, un tam būs netieša, bet pozitīva ietekme uz sabiedrības veselības aspektiem.

Taču joprojām pastāv risks neatbilstošai attīstībai vai neatbilstībai starp pieaugošo apmeklētāju skaitu un objektu infrastruktūras kapacitāti, un tāpēc tiek ieteikts Programmas rokasgrāmatā iekļaut attiecīgus piesardzības pasākumus, izvērtējot atsevišķus projekta priekšlikumus.

Šīs investīciju prioritātes prognozējamā ietekme ir apkopota zemāk esošajā tabulā:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	o
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	+
4	Floras stāvoklis	+
5	Zemes izmantošana	o
6	Augsnes stāvoklis	o
7	Ūdens kvalitāte	o
8	Gaisa kvalitāte	o

9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	+
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

Investīciju prioritāte 2 (d): aizsargāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un augsni un veicināt ekosistēmu pakalpojumus, tostarp izmantojot "Natura 2000" un zaļo infrastruktūru

Šī investīciju prioritāte ir tieši mērķēta uz vides uzlabošanu, un uzsvars ir likts uz vides resursu, piemēram, upju, ezeru un upju baseinu, aizsargājamo teritoriju un piekrastes teritoriju kopīgu apsaimniekošanu. Tādēļ tiek prognozēta pozitīva ietekme uz virkni vides aspektu, kas apkopota zemāk esošajā tabulā:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	+
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	+
4	Floras stāvoklis	+
5	Zemes izmantošana	+
6	Augsnes stāvoklis	+
7	Ūdens kvalitāte	+
8	Gaisa kvalitāte	o
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	o
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

Investīciju prioritāte 3(e): veikt darbības, lai uzlabotu pilsētvidi, atdzīvinātu pilsētas, atjaunotu un attīrītu pamestas rūpnieciskās teritorijas (tai skaitā pārveidei paredzētās zonas), samazinātu gaisa piesārņojumu un veicināt trokšņa mazināšanas pasākumus

Šīs Programmas investīciju prioritātes mērķis ir koncentrēts uz teritoriju atjaunošanu, kuras ir skārušas vides problēmas, lai attiecīgi veicinātu ekonomisko attīstību. Ir paredzams, ka komunālo pakalpojumu nodrošināšana publiskajā infrastruktūrā pozitīvi ietekmēs iedzīvotāju veselību, nodrošinot atbalstu tīra un pietiekama dzeramā ūdens daudzuma piekļuvei un kanalizācijas sistēmas uzlabošanai. Ir iespējams, ka pasākumiem var būt netieša ietekme uz uzlabotu ūdens kvalitāti un augsnes stāvokli, samazinot augsnes un gruntsūdeņu piesārņojumu šajās teritorijās.

Atjaunotās teritorijas veicinās arī vispārēju zemes izmantošanas iespēju uzlabošanas nākotnē:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	o
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	o

4	Floras stāvoklis	o
5	Zemes izmantošana	+
6	Augsnes stāvoklis	+
7	Ūdens kvalitāte	+
8	Gaisa kvalitāte	o
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	o
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

II Prioritāte Nodarbinātības un darbaspēka mobilitātes uzlabošana

Tematiskais mērķis: stabilu un kvalitatīvu darbavietu veicināšana un darbaspēka mobilitātes atbalstīšana

Investīciju prioritāte 1(a): atbalstīt uzņēmumu inkubatoru attīstību un investīcijas pašnodarbinātības, mikrouzņēmumu un darījumdarbības izveidē

Šī investīciju prioritāte ir tendēta uz vietējo uzņēmumu dibināšanu un atbalstu. Tās mērķis ir veicināt pozitīvas nodarbinātības tendences, atbalstot uzņēmumu dibināšanu, veicinot mikrouzņēmumu izveidi un pašnodarbinātības attīstīšanos. Šīs investīciju prioritātes ietekmi uz vidi var raksturot kā netiešu un ar augstu nenoteiktības pakāpi. Mazu vietējo uzņēmumu atbalstīšana lauku rajonos veicina tā saucamā lauku dzīvesveida attīstību kopumā, turklāt uzlabo demogrāfisko situāciju.

Prognozējamā ietekme uz vidi apkopota zemāk esošajā tabulā:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	+
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	o
3	Faunas stāvoklis	+
4	Floras stāvoklis	+
5	Zemes izmantošana	+
6	Augsnes stāvoklis	o
7	Ūdens kvalitāte	o
8	Gaisa kvalitāte	o
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	+
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

Investīciju prioritāte 2: īstenot pārrobežu darba tirgu integrāciju, tostarp pārrobežu mobilitāti, kopīgas nodarbinātības iniciatīvas vietējā mērogā, informatīvus un konsultatīvus pakalpojumus un kopīgas apmācības

Līdzīgi kā iepriekšējo investīciju prioritāšu pamatojumiem, tiek prognozēts, ka šis rezultāts novērsīs negatīvo ietekmi uz vidi, kas saistīta ar zemju pamešanu un depopulāciju, piemēram, lauku aizaugšana, renaturalizācijas procesi, ainavas un bioloģiskās daudzveidības zaudēšana, pamestas un nolaistas ēkas. Šīs investīciju prioritātes prognozējamā ietekme ir apkopota zemāk esošajā tabulā:

Nr.	Vides aspekts	Paredzamā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	+
2	Apdzīvotība un iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	o
4	Floras stāvoklis	o
5	Zemes izmantošana	o
6	Augsnes stāvoklis	o
7	Ūdens kvalitāte	o
8	Gaisa kvalitāte	-
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	+
11	Ainavas daudzveidība un estētika	+

III Prioritāte Sociālā integrācija kā teritoriālās attīstības priekšnoteikums

Tematiskais mērķis: sociālās iekļaušanas veicināšana, cīņa pret nabadzību un jenkādu diskrimināciju

Investīciju prioritāte 1: investēt veselības aprūpes un sociālajā infrastruktūrā, kas sniedz ieguldījumu valsts, reģionālajā un vietējā attīstībā, mazināt atšķirības veselības stāvokļa ziņā, veicināt sociālo iekļaušanu ar sociālo, kultūras un atpūtas pakalpojumu uzlabotas pieejamības palīdzību un veicināt pāreju no institucionāliem uz pašvaldību pakalpojumiem Ar šīs investīciju prioritātes palīdzību Programma galvenokārt nodrošina iespējas personām sociālās atstumtības riska grupā, sniedzot pieeju publiskajiem pakalpojumiem (tajā skaitā veselības aprūpei) un nodarbinātības iespējas. Šajā investīciju prioritātē nav iespējams identificēt nekādus tiešus vides uzlabojumus, ja neskaita ievērojamu pozitīvu ietekmi uz sabiedrības veselību. Pārējās ietekmes tiek uzskatītas par neitrālām

Nr.	Vides aspekti	Gaidāmā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	o
2	Iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	o
4	Floras stāvoklis	o
5	Zemes izmantojums	o
6	Augsnes stāvoklis	o
7	Ūdens kvalitāte	o
8	Gaisa kvalitāte	o
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	o
11	Ainavas daudzveidība un estētika	o

Investīciju prioritāte 2: sniegt atbalstu trūcīgu kopienu fiziskai, ekonomiskai un sociālai atjaunošanai pilsētās un lauku rajonos

Ar šīs investīciju prioritātes palīdzību tiek plānots realizēt neliela mēroga sabiedriskus sadarbības projektus, tajā skaitā neliela mēroga infrastruktūru mazāk attīstītajām kopienām un teritorijām. Līdzīgi kā iepriekšējā investīciju prioritātē, uz vidi attiecināmie aspekti nevar tikt skaidri prognozēti. Šādu uzlabotu dzīves apstākļu trūcīgās kopienās netiešs rezultāts var būt saistīts ar vispārēju iedzīvotāju veselības stāvokļa uzlabošanu. Neeksistē nekāda cita tieša vai netieša adekvāti pamatojama saikne starp pārējiem vides aspektiem un Programmu:

Nr.	Vides aspekti	Gaidāmā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	o
2	Iedzīvotāju veselība	+
3	Faunas stāvoklis	o
4	Floras stāvoklis	o
5	Zemes izmantojums	o
6	Augsnes stāvoklis	o
7	Ūdens kvalitāte	o
8	Gaisa kvalitāte	o
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	o
11	Ainavas daudzveidība un estētika	o

IV Prioritāte Uzlabota dzīves kvalitāte efektīvu publisko pakalpojumu un pārvaldes rezultātā

Tematiskais mērķis: publisko iedzīvotāju un iesaistīto personu institucionālo spēju un valsts pārvaldes uzlabošana

Investīciju prioritāte 1: veicināt tiesisko un administratīvo sadarbību un sadarbību starp iedzīvotājiem un iestādēm

Ar šīs investīciju prioritātes palīdzību Programma nodrošina sadarbību starp publisko pakalpojumu organizācijām un iedzīvotājiem par tēmām, kuras nav ietvertas citās Programmas prioritātēs. Šo mērķu sasniegšanas aktivitātēm nepiemīt nekāda tieša vai netieša ietekme uz vidi. Tomēr pastāv iespēja, ka var tikt sasniegti netieši pozitīvi rezultāti, pateicoties vispārējiem publisko pakalpojumu, drošības un glābšanas jautājumu uzlabojumiem. Taču, kā redzams tabulā zemāk, rezultātu nenosakāmības dēļ ietekme uz vidi tiek novērtēta kā neitrāla:

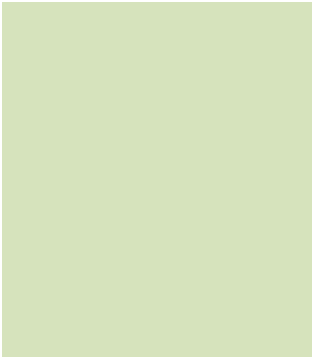
No.	Vides aspekti	Gaidāmā ietekme
1	Bioloģiskās daudzveidības izmaiņas	o
2	Iedzīvotāju veselība	o
3	Faunas stāvoklis	o
4	Floras stāvoklis	o
5	Zemes izmantojums	o
6	Augsnes stāvoklis	o
7	Ūdens kvalitāte	o

8	Gaisa kvalitāte	o
9	Klimata izmaiņas	o
10	Kultūras mantojums	o
11	Ainavas daudzveidība un estētika	o

Direktīvas 2001/42/EC 10. paragrāfs vēsta, ka EU dalībvalstīm jākontrolē dažādu plānu vai programmu ieviešanas ietekme uz vidi, lai identificētu neparedzētu nelabvēlīgu ietekmi jau sākumstadijā un nepieciešamības gadījumā spētu veikt piemērotas korektīvas darbības. Lai šīs prasības izpildītu, nepieciešams ieviest vides novērošanas programmu vai pielietot jebkādus citus eksistējošus vides novērošanas paņēmienus. Tiek rekomendēts novērošanas programmu balstīt uz tiem pašiem vides aspektiem, kas tiek pielietoti SIVN, lai spētu salīdzināt rezultātus ar paredzējumiem.

Pielikums 1. Programmas pārskats

I Prioritāte Tematiskais mērķis Investīciju prioritāte (IP)	Ilgstspējīga un tīra vide sadarbības rezultātā TM 6: vides saglabāšana un aizsardzība un resursu efektīvas izmantošanas veicināšana Saglabāt, aizsargāt, veicināt un attīstīt dabas un kultūras mantojumu		
	Aizsargāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un augsni un veicināt ekosistēmu pakalpojumus, tostarp izmantojot "Natura 2000" un zaļo infrastruktūru	Veikt darbības, lai uzlabotu pilsētvidi, atdzīvinātu pilsētas, atjaunotu un attīrītu pamestas rūpnieciskās teritorijas (tai skaitā pārveidei paredzētās zonas), samazinātu gaisa piesārņojumu un veicināt trokšņa mazināšanas pasākumu	
Noteiktais mērķis	Uzlabot un attīstīt kultūras un dabas mantojuma objektus, pakalpojumus un produktus, palielināt apmeklētāju skaitu Programmas teritorijā	Uzlabota sadarbība starp kopīgā dabas resursu apsaimniekošanā iesaistītajām institūcijām	Atjaunota teritorijas ar vides problēmām Programmas teritorijā
Rezultātu rādītāji	Viesnīcās un citās tūristu mītnēs apkalpoto cilvēku skaits Programmas teritorijā	Ar dabas resursu kopīgu apsaimniekošanu saistītās darbības	Proporcionāla daļa no pašvaldības teritorijām, kas saskaras ar vides problēmām
Ieguvumu rādītāji	Atbalstīto kultūras un dabas mantojuma vietu un apskates objektu apmeklējumu skaits	Institūcijas, kas īsteno kopīgus ilgtspējīgus risinājumus attiecībā uz dabas resursu apsaimniekošanu	Atjaunota pilsētas un municipālā telpa ar ekonomiskās attīstības potenciālu
Pasākumu piemēri	-Kultūras un dabas mantojuma pieminekļu saglabāšana, ieskaitot infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošanu; -Kultūras un dabas mantojuma pakalpojumu attīstīšana un sekmēšana,	-Kopīgas ar vides risku (plūdi, ugunsgrēki, piesārņojums u.c.) pārvaldību saistītās darbības, infrastruktūra un aprīkojums; -Kopīgas ar dabas resursu (upes baseinu, aizsargājamo teritoriju, ezeru u.c.) apsaimniekošanu saistītās darbības, kā arī	Publiskās infrastruktūras uzlabošana pašvaldību teritorijās, kurās novērojamas vides problēmas; Pieredzes apmaiņa par attīstības plānošanu teritorijās ar vides problēmām

ieskaitot e-pakalpojumus;
-Kopīgu tūrisma maršrutu un produktu radīšana;
-Kopīgs kultūras un dabas mantojuma objektu, maršrutu un produktu mārketinga

infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana;
-Kopīgu ekosistēmas pakalpojumu radīšana un uzlabošana;
-Sabiedrības izglītošana un izpratnes radīšana saistībā ar dabas aizsardzības ietekmi;
-Pieredzes apmaiņa, apmācības un semināri saistībā ar dabas resursu apsaimniekošanu un aizsardzību

<p>II Prioritāte Tematiskais mērķis Investīciju prioritāte (IP) Noteiktais mērķis</p>	<p>Nodarbinātības un darbaspēka mobilitātes uzlabošana TM 8: stabilu un kvalitatīvu darbavietu veicināšana un darbaspēka mobilitātes atbalstīšana Atbalstīt uzņēmumu inkubatoru attīstību un investīcijas pašnodarbinātības, mikrouzņēmumu un darījumdarbības izveidē Radīt nodarbinātības iespējas, atbalstot uzņēmējdarbību</p>	<p>Īstenot pārrobežu darba tirgu integrāciju, tostarp pārrobežu mobilitāti, kopīgas nodarbinātības iniciatīvas vietējā mērogā, informatīvus un konsultatīvus pakalpojumus un kopīgu apmācību Palielināt darba iespējas, uzlabojot darbaspēka mobilitāti un prasmes</p>
<p>Rezultāta rādītāji</p>	<p>Jaunizveidoto uzņēmumu skaits</p>	<p>-To personu skaits, kas uzlabo prasmes atbilstoši darba tirgus prasībām; -Satiksmes intensitāte uz renovētajiem ceļiem</p>
<p>Ieguvumu rādītāji</p>	<p>-Pārrobežu sadarbības rezultātā uzlaboti/ radīti uzņēmējdarbības atbalsta pakalpojumi; -Uzlaboti vai radīti uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūras objekti, kas nodrošina netiešu uzņēmējdarbības atbalstu</p>	<p>-Dalībnieku skaits kopējos izglītības un apmācību pasākumos, ar ko tiek sekmēta jauniešu nodarbinātība, izglītības iespējas, kā arī augstākā un profesionālā izglītība ārpus valsts robežām; -Kopīgai izmantošanai plānotie radītie vai uzlabotie izglītības un apmācību infrastruktūras objekti; -Rekonstruēto vai atjaunoto ceļu kopējais garums robežu teritorijā</p>
<p>Pasākumu piemēri</p>	<p>-Uzņēmumu izveidei un atbalstam nepieciešamās pašvaldību pamata infrastruktūras attīstīšana (publiskās infrastruktūras savienojumi u.c.); -Pārrobežu uzņēmējdarbības atbalsta pasākumi; -Inovatīvi IKT pakalpojumi kā uzņēmējdarbības atbalsta pasākumu sastāvdaļa; -Pārrobežu uzņēmējdarbības iespēju popularizēšana; -Apmācības un konsultācijas potenciālajiem pārrobežu uzņēmumiem; -Atbalsts uzņēmēju kontaktu tīklu radīšanai</p>	<p>-Izglītības infrastruktūras/ aprīkojuma uzlabošana; -Izglītības programmu uzlabošana un starptautiskas sadarbības veicināšana; -Apmācības un starptautiskās mācību prakses; -Sadarbība starp uzņēmumiem un izglītības institūcijām; -Informācijas pieejamības veicināšana par darbavietām un darba tirgus prasībām otrpus robežai</p>

III Prioritāte	Sociālā integrācija kā teritoriālās attīstības priekšnoteikums	
Tematiskais mērķis	TM 9: sociālās iekļaušanas veicināšana un cīņa pret nabadzību	
Investīciju prioritāte (IP)	Investēt veselības aprūpes un sociālajā infrastruktūrā, kas sniedz ieguldījumu valsts, reģionālajā un vietējā attīstībā, mazināt atšķirības veselības stāvokļa ziņā, veicināt sociālo iekļaušanu ar sociālo, kultūras un atpūtas pakalpojumu uzlabotas pieejamības palīdzību un veicināt pāreju no institucionāliem uz pašvaldību pakalpojumiem	Sniegt atbalstu trūcīgu kopienu fiziskai, ekonomiskai un sociālai atjaunošanai pilsētās un lauku rajonos
Noteiktais mērķis	Uzlabot sociālo infrastruktūru un pakalpojumus sociālās integrācijas sekmēšanai	Uzlabot dzīves apstākļus trūcīgās kopienās un teritorijās
Rezultāta rādītāji	To cilvēku skaits, kas gūst labumu no sociālās integrācijas pasākumiem un sociālajiem pakalpojumiem	To mājsaimniecību skaits, kas saskaras ar piesārņojumu, netīrumiem un citām pašvaldības vides problēmām
Ieguvumu rādītāji	-Radīti/ pilnveidoti sociālie pakalpojumi un infrastruktūra;	Organizāciju skaits, kas piedalās sociālajās aktivitātēs
Pasākumu piemēri	-Radīti/ pilnveidoti sociālās integrācijas pasākumi -Sociālajiem pakalpojumiem nepieciešamās infrastruktūras un aprīkojuma uzlabošana; -Sociālos pakalpojumu speciālistu prasmju uzlabošana; -Pakalpojumu un infrastruktūras/ aprīkojuma uzlabošana/ attīstīšana attiecībā uz sociālās atstumtības riskam pakļautajām personām; -Sociālās atstumtības riskam pakļauto personu integrācija darba tirgū	-Vietēja mēroga sadarbības projekti; maza mēroga infrastruktūras uzlabošana vai izveide attiecībā (izņemot pamata publisko infrastruktūru, piemēram, ūdensapgādes sistēmas u.c.); -Kopīgas problēmu kartes izveide un darbības problēmu risināšanai Programmas reģionos; -Ar izglītību un apmācību saistīti pasākumi attiecībā uz mazattīstītajām kopienām

IV Prioritāte	Uzlabota dzīves kvalitāte efektīvu publisko pakalpojumu un pārvaldes rezultātā
Tematiskais mērķis	TM 11: publisko iestāžu un iesaistīto personu institucionālo spēju un valsts pārvaldes efektivitātes uzlabošana
Investīciju prioritāte (IP)	Veicināt tiesisko un administratīvo sadarbību un sadarbību starp iedzīvotājiem un iestādēm
Konkrēts mērķis	Uzlabot publisko pakalpojumu efektivitāti, spēcinošot kompetenci un sadarbību starp institūcijām
Rezultāta rādītāji	Jauno, attiecībā uz pašreizējiem publiskajiem pakalpojumiem piemēroto, risinājumu skaits
Ieguvumu rādītāji	Sadarbībā iesaistīto institūciju skaits
Pasākumu piemēri	<ul style="list-style-type: none"> -Pārrobežu sadarbība sabiedrības aizsardzības un drošības jautājumos; -Nacionālo, reģionālo un vietējo institūciju kapacitātes palielināšana publisko pakalpojumu sektoros, kuri nav iekļauti pārējās Programmas prioritātes; -Apmācības un mentorings; -Apmaiņa ar labo praksi; -Sabiedrības iesaistīšana lēmumu pieņemšanas procesā; -Maza mēroga infrastruktūra un aprīkojums kapacitātes celšanai; -Atbalsts juridiska un administratīva rakstura sadarbībai; infrastruktūras aprīkojuma iegāde un uzlabošana, lai novērstu nelaimes gadījumus un cīnītos ar noziedzību.

2. pielikums. Vides aizsardzības mērķi

1. Starptautiskie un ES mērķi

Eiropas vides politiku līdz 2020. gadam noteiks **ES 7. Vides rīcības programma (EAP)**. Tās trīs galvenie mērķi:

- 1) aizsargāt, saglabāt un vairot Savienības dabas kapitālu;
- 2) pārvērst ES resursu ziņā efektīvā, zaļā un konkurētspējīgā zema oglekļa patēriņa ekonomikā;
- 3) aizsargāt ES pilsoņus no vides ietekmes radītas slodzes un riska veselībai un riskiem veselībai un labklājībai – tie ir pārstāvēti arī starp Programmas mērķiem.

7. VRP stājās spēkā 2014. gada janvārī.

Vides un veselības stratēģija

Šīs stratēģijas, kas angļiski saukta arī par SCALE (Science - zinātne, Children - bērni, Awareness - apziņa, Legal instrument – juridisks instruments, Evaluation - novērtējums) iniciatīvu nolūks ir panākt labāku sapratni par sarežģīto mijiedarbību starp vidi un veselību, lai īstenotu darbības un samazinātu vides faktoru ietekmi uz cilvēku veselību.

Šīs stratēģijas mērķis ir integrēt informāciju par vides, ekosistēmas un cilvēku veselības stāvokli. Virsmērķis ir izveidot struktūru, kas palīdzētu radīt labāku sapratni par ceļoņu un seku saikni starp vidi un veselību un darīt pieejamu informāciju, kas nepieciešama, lai izstrādātu un īstenotu Kopienas politiku. Pārējie stratēģijas mērķi ir identificēt un samazināt jebkādas jaunus vides faktoru radītus draudus veselībai un stiprināt Savienības spēju veidot politiku šajā jomā. Kā jau šis akronīms angļu valodā norāda, stratēģija ir balstīta uz zinātni, koncentrējas uz bērniem, ir palielināt informētību, tā izmanto juridiskus instrumentus un ietver nepārtrauktu novērtējumu.

Klimata pārmaiņu stratēģija: stratēģijas pamati

Šī stratēģija, citu starpā, varētu būt balstīta arī uz esošo politiku īstenošanu, jaunu pasākumu sagatavošanu, ievērojot pārējās Eiropas politikas, vairāk pētījumu, spēcīgāka starptautiskā sadarbība un pasākumiem sabiedrības informētības līmeņa paaugstināšanai.

Stratēģija cīņai ar klimata pārmaiņām pārstāv četru līmeņu problēmu: klimata risks un politiskā griba ar to saskarties, starptautiskā līdzdalība centienos risināt klimata pārmaiņas, enerģijas ražošanas un izmantošanas izmaiņām nepieciešamā inovācija un valstu adaptācija nenovēršamajai klimata pārmaiņu ietekmei.

Līdz ar to stratēģijai vajadzētu ietvert:

- ❖ rīcības pret klimata pārmaiņām paplašināšanu uz visām piesārņojošajām valstīm (ar parastu, bet diferencētu atbildību) un iesaistītajiem sektoriem (visi transporta veidi, atmežošana, utt.);

- ❖ palielinātas inovācijas, kas ietver esošo tehnoloģiju ieviešanu un izmantošanu un jaunu tehnoloģiju izstrādi (it īpaši, izmantojot aktīva atbalsta politikas, kas izmanto parasta kapitāla aizstāšanas priekšrocības);
- ❖ uz tirgu balstītu instrumentu izmantošana (piemēram, ES ieviestā emisiju tirdzniecības sistēma);
- ❖ preventīvo centienu un atvieglojumu izmantošana, adaptējoties klimata izmaiņām visietekmētākajos reģionos un ekonomikas sektoros.

Klimata pārmaiņu stratēģija 2020.gadam un turpmākajiem gadiem

2005.gadā Komisija noteica ES stratēģijas pamatu cīņai ar klimata pārmaiņām. Tagad šis dokuments nosaka daudz konkrētākus soļus, lai ierobežotu klimata pārmaiņu ietekmi un samazinātu risku, ka planētai tiek nodarīts masīvs un neatgriezenisks kaitējums. Šie īstermiņa un vidēja termiņa pasākumi ir vērsti gan uz attīstītajām (ES un citām industriālām valstīm), gan attīstības valstīm.

Kioto protokols

Starptautiskajā arēnā ES ir izvirzījusies pašā cīņā pret klimata pārmaiņām priekšgalā un aktīvi piedalās sarunās par šo tēmu. ES 1998. gadā parakstīja Apvienoto Nāciju Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām – Kioto Protokolu, kas risina sešu siltumnīcefekta gāzu problēmu. Turklāt lai palīdzētu attīstības valstīm risināt klimata izmaiņu problēmu, ES ir pieņēmusi stratēģiju par klimata pārmaiņām attīstības sadarbības kontekstā.

Līdzsvarotas attīstības stratēģija

Šī stratēģija veido ES līmeņa politikas struktūru, lai nodrošinātu līdzsvarotu attīstību, proti, lai atbilstu šodienas vajadzībām, neietekmējot nākamo paaudžu spēju īstenot savas vajadzības.

Tā ir balstīta uz četriem atsevišķiem pīlāriem ekonomisko, sociālo, vides un globālas pārvaldības un šiem pīlāriem vienam otrs ir jāpastiprina. Tādēļ koordinēti ir jāizpēta visu politiku ekonomiskās, sociālās un vides sekas un tās ir jāņem vērā, izstrādājot un pieņemot šīs politikas.

Tematiskā Gaisa Piesārņojuma Stratēģija

Eiropas Savienība nosaka mērķus noteiktu piesārņojošo vielu samazināšanai un stiprina juridisko ietvaru cīņai ar gaisa piesārņojumu, izmantojot divus galvenos ceļus: Kopienas likumdošanas vides jomā pilnveidi un gaisa kvalitātes jautājumu integrāciju attiecīgajās politikās.

Lai sasniegtu "gaisa kvalitātes līmeņus, kas neļauj rasties būtiskai negatīvai ietekmei uz cilvēku veselību un vidi un risku attiecībā uz tām", šī Tematiskā Stratēģija papildina pašreizējo likumdošanu. Tā nosaka sasniedzamos rezultātus attiecībā uz gaisa piesārņojumu un ierosina pasākumus to sasniegšanai līdz 2020.gadam: esošās likumdošanas modernizācija, liekot uzsvāru uz kaitīgākajām piesārņojošajām vielām, un vairāk iesaistot sektoros un politikas, kas var ietekmēt gaisa piesārņošanu.

Salīdzinot ar situāciju 2000.gadā, Stratēģija nosaka konkrētus ilgtermiņa mērķus (2020. gadam):

- ❖ 47% sagaidāmā dzīves ilguma samazinājums cieto daļiņu iedarbības rezultātā;
- ❖ 10 % akūtas mirstības samazinājums ozona ietekmes dēļ;
- ❖ Skābes depozīta pārsnieguma samazinājums attiecīgi 74% un 39% apmērā mežu apvidū un virszemes saldūdens teritorijās;
- ❖ 43% eutrofikācijas samazinājums pakļautajās teritorijās vai ekosistēmās.

Ūdens aizsardzības un pārvaldības direktīva (Ūdens pamatdirektīva)

Eiropas Savienība ir noteikusi Kopienas struktūru ūdens aizsardzībai un pārvaldībai. Pirmkārt, dalībvalstīm vispirms ir jāidentificē un jāanalizē Eiropas ūdeņi, balstoties uz individuāliem upju baseiniem un rajoniem. Pēc tam ir jāpieņem apsaimniekošanas plāni un pasākumu programmas katrai ūdens struktūrai.

Bioloģiskās daudzveidības stratēģija 2020. gadam

Eiropas Savienība pieņem stratēģiju nākamajai desmitgadei, lai aizsargātu un pilnveidotu bioloģiskās daudzveidības situāciju Eiropā. Šī stratēģija identificē sešus mērķus, kas attiecas uz galvenajiem bioloģiskās daudzveidības zuduma faktoriem un kas samazinās lielo slodzi uz dabu.

Šīs stratēģijas nolūks ir apturēt bioloģiskās daudzveidības zudumu un ekosistēmu degradāciju Eiropas Savienībā līdz 2020. gadam, identificējot sešus prioritāros mērķus (1.mērķis: dabas saglabāšana un atjaunošana; 2.mērķis: ekosistēmu un to pakalpojumu uzturēšana un stiprināšana; 3.mērķis: lauksaimniecības un mežsaimniecības ilgtspējas nodrošināšana; 4.mērķis: zivju resursu ilgtspējas nodrošināšana; 5.mērķis: invazīvu svešu sugu apkarošana; 6.mērķis: globālās bioloģiskās daudzveidības krīzes risināšana). Šī stratēģija ir „ES 2020” daļa un konkrēti tā ir daļa no vadošās iniciatīvas, kuras nosaukums ir “Resursu ziņā efektīva Eiropa”.

Bioloģiskās daudzveidības rīcības plāns lauksaimniecībai

Komisija izstrādā rīcības plānu, lai pilnveidotu vai uzturētu bioloģiskās daudzveidības stāvokli un nepieļautu turpmākus bioloģiskās daudzveidības zaudējumus lauksaimnieciskās darbības dēļ.

Attiecībā uz lauksaimniecību vispirms ir jāveic savstarpējas saistības starp lauksaimniecību un bioloģisko daudzveidību analīzi, uzsverot savstarpējos ieguvumus un arī lauksaimniecības radīto slodzi uz bioloģisko daudzveidību. Šīs analīzes rezultātā ir iegūtas šādas rīcības plāna prioritātes:

- ❖ Uzturēt intensīvu lauksaimniecību līmenī, kas nav kaitīgs bioloģiskajai daudzveidībai: izveidojot labu lauksaimniecības praksi, samazinot mēslojuma izmantošanu, atbalstot neintensīvas aizsardzības metodes un izveidojot līdzsvarotu resursu pārvaldību;
- ❖ Nodrošināt ekonomiski dzīvotspējīgu, sociāli pieņemamu un attiecībā uz bioloģisko daudzveidību drošu lauksaimniecisko darbību;
- ❖ Īstenot agrovides pasākumus bioloģiskai daudzveidībai;
- ❖ Nodrošināt nepieciešamās ekoloģiskā infrastruktūras pastāvēšanu;
- ❖ Atbalstīt pasākumus, kas saistīti ar vietējo ganāmpulku un sugu uzturēšanu un lauksaimniecībā izmantoto sugu dažādību;

- ❖ Aizsargāt to sugu izplatību, kas nav "iedzimtās".

Bernes konvencija

Šīs konvencijas nolūks ir nodrošināt Eiropas savvaļas un dabīgo dzīvotņu saglabāšanu, izmantojot valstu sadarbību. Eiropas Kopiena ir 1979. gada 19. septembrī Bernē pieņemtās Konvencijas par Eiropas savvaļas un dabīgo dzīvotņu konservāciju parakstītāja. Konvencija ir paredzēta, lai veicinātu sadarbību starp parakstītājvalstīm, lai saglabātu savvaļas floru un faunu un to dabīgās dzīvotnes, un aizsargātu apdraudētās migrējošās sugas.

Puses apņemas:

- ❖ Veicināt valsts politikas savvaļas floras, faunas un dabīgo dzīvotņu saglabāšanai;
- ❖ Integrēt savvaļas floras un faunas saglabāšanu valsts politikas, attīstības un vides politikās;
- ❖ Popularizēt nepieciešamību konservēt savvaļas floras un faunas sugas un to dzīvotnes.

Bioloģiskās daudzveidības rīcības plāns dabas resursu saglabāšanai

Komisija novērtē Kopienas vides likumdošanu un iniciatīvas un ierosina papildu pasākumus, lai maksimāli izmantotu šos instrumentus un īstenotu Kopienas bioloģiskās daudzveidības stratēģijā noteiktos mērķus. Nolūks ir uzlabot vai vismaz uzturēt floras un faunas un to ekosistēmu un dzīvotņu stāvokli. Šī komunikācija ir Komisijas 2001. gada 27. marta Komisijas Komunikācijas par Bioloģisko daudzveidību darbības plāniem Dabas resursu saglabāšanas, lauksaimniecības, zivsaimniecības un attīstības un ekonomiskās sadarbības otrais izdevums. Šis izdevums ir īpaši veltīts dabas resursu saglabāšanai. Komunikācijā ir noteiktas trīs galvenās prioritātes dabīgo dzīvotņu un savvaļas dzīvnieku un augu sugu konservācijas stāvokļa uzlabošanai: Dzīvotņu un Putnu direktīvu piemērošana, tādu tīklu kā Natura 2000 izveide un to finansiāls un tehnisks atbalsts, un īpaša rīcības plāna formulēšana apdraudētām un medijamām sugām.

Tematiskā stratēģija augsnes aizsardzībai

Eiropas Savienība tematiskā stratēģija augsnes aizsardzībai nosaka pasākumus, lai aizsargātu augsni un nosargātu tās spēju veikt savas funkcijas vides, ekonomiskajā, sociālajā un kultūras izpratnē.

Stratēģija ietver likumdošanas struktūras izveidi augsnes aizsardzībai un līdzsvarotai tās izmantošanai, integrējot augsnes aizsardzību valsts un Eiropas Savienība politikās, uzlabojot zināšanas par šo jomu un paaugstinot sabiedrības informētības un problēmas apzināšanās līmeni.

Vides trokšņa novērtējums un pārvaldība

Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 25. jūnija Direktīva 2002/49/EK attiecībā uz vides trokšņa novērtējumu un pārvaldību. Kā daļu no centieniem risināt trokšņa radītu piesārņojumu, Eiropas Savienība ir noteikusi vienotu metodi, lai, balstoties uz prioritātēm, novērstu vai samazinātu kaitīgo ietekmi, kas rodas vides trokšņu ietekmē, vai izvairītos no tās. Šī metode ir balstīta uz vienotu pieeju trokšņu kartēšanā, sniedzot informāciju

sabiedrībai un īstenojot rīcības plānus vietējā līmenī. Šī direktīva kalpo arī par pamatu Kopienas pasākumu izstrādei attiecībā uz trokšņu avotiem.

Šīs direktīvas nolūks ir cilvēku uztvertā trokšņa kontrole būvniecības zonās, sabiedriskajos parkos vai citās klusās aglomerācijas vietās, klusās vietās brīvdabā, skolu, slimnīcu un citu pret troksni jutīgu ēku un teritoriju tuvumā. Tā netiek piemērota attiecībā uz troksni, ko radījusi persona pati, mājsaimniecības darbību troksni, kaimiņu radītu troksni, troksni darbavietās vai transportā, vai troksni, ko radījušas militāras darbības militārās teritorijās.

2. Valsts mērķi

Plānošanas un attīstības jomā 2010. gadā tika izstrādāta **Latvijas Līdzsvarotas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam**, kas uzsver dabas kapitālu, tā relatīvo bagātību globālā mērogā, kur tas strauji samazinās, un Latvijas stratēģisko mērķi uzturēt šo dabas kapitāla bagātību, to lietojot ar rūpību. Definētais mērķis ir *"kļūt par Eiropas Savienības līderi dabas kapitāla saglabāšanā, vairošanā un līdzsvarotā izmantošanā"*.

Tomēr Latvijas galvenais vides politikas dokuments, kurš patlaban nosaka Latvijas vides mērķus un sasniedzamos rezultātus ir **"Vides politikas stratēģija"** 2009.-2015. gadam (Vides aizsardzības ministrija, Rīga, 2009). Tās nolūks ir *"[izveidot] pamatu vides kvalitātei un dabas resursu līdzsvarotai izmantošanai, ierobežojot vides faktoru nelabvēlīgo ietekmi uz cilvēku veselību"*. Attiecībā uz gaisu, mērķis ir *nodrošināt gaisa kvalitāti atbilstoši likumdošanas prasībām, iesaistot pašvaldības, uzņēmējus un sabiedrību*.

Attiecībā uz ūdeni, mērķis ir: *nodrošināt ūdens kvalitāti atbilstoši likumdošanas prasībām, samazināt iekšzemes ūdeņu eitrofikāciju un nodrošināt ūdens pakalpojumu kvalitāti*.

Attiecībā uz zemi, mērķis ir: *nodrošināt līdzsvarotu zemes resursu izmantošanu un to aizsardzību, veicinot līdzsvarota patēriņa un ražošanas principa īstenošanu*.

Attiecībā uz dabu, mērķis ir: *nodrošināt līdzsvaru starp dabas konservāciju un ekonomiskajām interesēm*.

Attiecībā uz klimatu, mērķis ir: *sniegt Latvijas ieguldījumu globālo klimata pārmaiņu novēršanā, nodrošinot līdzsvaru starp vidi un ekonomiskajām interesēm*.

Lietuviski 2009. gadā ir aktualizēta **Valsts līdzsvarotas attīstības stratēģija**. Tajā ir ilgtermiņa un īstermiņa mērķi, kas noteikti šādās jomās: gaisa un klimata pārmaiņas, ūdens, ainava un bioloģiskā daudzveidība, atkritumu apsaimniekošana, kā arī vispārējās ekonomiskās un sociālās attīstības jomās.

Šajā dokumentā ilgtermiņa mērķi ir:

- ❖ Nodrošināt tādu gaisa kvalitāti, kas ir droša cilvēku veselībai un atbilst prasībām, lai sasniegtu situāciju, kur piesārņojošo vielu un siltumnīcefekta gāzu emisiju pieaugums ir divas reizes lēnāks par ražošanas un pakalpojumu pieaugumu, un izbeigt ozonu noārdošu vielu patēriņu.

- ❖ Pazemes ūdeņu, kā arī upju, ezeru un Kuršu kāpas un Baltijas jūras laba kvalitāte; ūdens ekosistēmu milzīgā dažādība ir aizsargāta; virszemes ūdens struktūras ir piemērotas rekreācijas vajadzībām; dzeramais ūdens atbilst drošuma un kvalitātes prasībām un ir pieejams visiem valsts iedzīvotājiem.
- ❖ Saglabāt ainavu un bioloģisko daudzveidību, dabas un kultūras mantojuma vērtības, veicināt bojāto dabas elementu atjaunošanu, un nodrošināt racionālu ainavas un bioloģiskās daudzveidības izmantošanu.
- ❖ Sociāli, videi un ekonomiski vispiemērotākās sadzīves, rūpniecisko un citu saimnieciskās darbības radītu atkritumu veidu pārvaldības sistēmas izveide, atkritumu radīšanas un tās negatīvās ietekmes uz vidi un cilvēku veselību samazināšana, racionālas atkritumu enerģijas resursu izmantošanas nodrošināšana, kā arī atkritumu apsaimniekošanas problēmu apzināšanās un izglītošana šajā jomā.

Kā redzams, abu valstu mērķi ir līdzīgi un kopumā šie mērķi Programmā ir ietverti pilnībā.

Piemēram, šeit ir skaidri uzsvēta bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, kopīga un līdzsvarota aizsargājamo dabas teritoriju pārvaldība, ieskaitot dabas un kultūras mantojuma aspektus un Natura 2000 vietas, līdzsvarota Latvijas un Lietuvas dabas resursu pārvaldība.

Tāpat ir jāievēro upju baseinu apsaimniekošanas plāni attiecībā uz ūdens kvalitāti, kas ir skaidri ietverta Programmā. Lūgums skatīt arī Programmas apraksta apakšnodaļu.

Arī galvenie abu valstu vides mērķi ir ņemti par pamatu, lai izstrādātu stratēģiskā novērtējuma faktoros (SNF) un indikatorus. Lūgums skatīt arī stratēģiskā novērtējuma SNF izvēles un indikatoru apakšnodaļu